

**ALZO VOER ELIAS MET EEN ONWEDER TEN HEMEL.
NAGALMEN BIJ DE TREFEENDEN DOOD VAN DE TROUWE WACHTER
OP
SIONS MUUR**

**A. VAN HERWAARDEN
te OpHeusden.**

Aan de bedroefde Weduwe en verdere Betrekkingen opgedragen,

Door JOËL

Pseudoniem voor DS. PIETER LOS Gz., 1815-1888

Schrijver van de KLANKEN UIT HET VERLEDEN en TEKENEN DES ALLERHOOGSTEN.

*Het treuren is beter dan het lachen: want door de droefheid des aangezichts wordt
het hart gebeterd. Prediker 7: 3*

**DORDRECHT,
J. P. REVERS.
1855.**

MET EEN LEVENSOVERZICHT VAN DS. P. LOS

**STICHTING GIHONBRON
MIDDELBURG
2016**

Ds. Pieter LOS Gz., 1815-1888

De kalender wees 25 november 1815 toen te Schiedam, in het gezin van "schoolhouder" Gijsbertus Los en Christina Boonzajer van Jeveren, een zoon werd geboren die Pieter genoemd werd.

Toen hij twintig was, verhuisde Pieter naar Dordrecht, waar hij in de Voorstraat een boekhandel begon. Op 27 oktober 1841 trouwde hij met Ida Bonte.

Het echtpaar Los was hervormd. Op een zekere dag in april 1848, beluisterde Pieter een rede van zendeling Karl F.A. Gützlaff. De toespraak van deze bekende man, die in dienst stond van het "Nederlandsche Zendelinggenootschap" en in Siam en China gewerkt had, was het middel tot zijn bekering.

De twee jaren die volgden, hield de Heere meer afsnijdende wegen met hem en mocht de boekhandelaar dieper geestelijk onderwijs genieten. Hij begon nu ook kinderverhalen te schrijven en uit te geven.

Verder verzorgde hij vanaf 1857, met hulp van anderen, een jaarlijkse uitgave onder de titel *De Lusthof Sions*, die bedoeld was tot " vertroosting, verkwikking en opwekking van al des Heeren arm en ellendig volk, en tot verheerlijking van den nooit volprezen Eeuwigen Enigen en Drieëenigen Verbonds-God".

In die tijd begon Los op te treden als oefenaar. Aanvankelijk verwachtte hij nog enig herstel van de Hervormde kerk en probeerde hij als evangelist van de vereniging "Vrienden der Waarheid", om "de arke te dragen met eenparigen schouder." Hoewel zijn zaak begon te verlopen, bleef Los voor zijn diensten uitsluitend een onkostenvergoeding vragen. Op den duur hield hij het bij de hervormden niet uit; hij zag het schip der kerk van lieverlede zinken, alhoewel hij en anderen "pompten en schepten om het wrak boven te houden."

Kort na 1860 kwam Los in moeilijkheden, omdat hij niet wist bij welke kerk hij zich moest voegen. Even trok hij naar de Christelijke Afscheidenen, maar na wat studie gemaakt te hebben van de artikelen 28 en 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, kon dat niet meer. Hij vond dat die kerk Christus had verloochend door vrijheid te vragen. Los bleef voorlopig nog Hervormd, totdat hij een bundeltje van ds. Ledebouer in handen kreeg. Zijn belangstelling groeide, toen hij daarin las: "*Wij strijden voor de Dordtse leer; omdat zij is van God den Heer*". Verrast sprak hij hardop: "Wel Ledebouer, dat is uit mijn hart gepraat..."

In 1867 of iets later, kwam er een verzoek van de Kruisgemeente te Leiden om eens te komen preken. Die gemeente verkeerde "in een kwijnende toestand" na het vertrek van ds. A. van den Oever naar Amsterdam. Na eerst enkele keren geweigerd te hebben, was Los nadien regelmatig op hun Leidse kansel te vinden. Na een half jaar kreeg hij een beroep, waarvoor hij bedankte. Drie maanden later riep Leiden opnieuw en nu met het gewenste gevolg. Op 25 maart 1869 werd hij samen met W.C. Huizer uit Dirksland, door ds. C. van den Oever geëxamineerd. Na een "plegtige toespraak" van ds. Van den Oever, werd aan beide kandidaten "een zendingsbrief" overhandigd.

Op 3 mei werd Los door ds. Van den Oever bevestigd als predikant van Leiden. De volgende dag verbond ds. Los zich aan zijn gemeente in de Sleutelstad.

Al spoedig voelde ds. Los zich in de Kruiskerken niet meer op zijn gemak. De grondslag waarop deze gemeenten waren gebouwd (de bevestiging van de eerste predikant, ds. W.W. Smitt, door ouderlingen), zou niet zijn volgens Gods Woord; daarom kon de zegen des Heeren er niet op rusten. Ds. Los zette vraagtekens bij de wettigheid van zijn ambt. Bovendien werden hem zaken bekend "die blijkbaar zonder vreze Gods en tegen Gods Woord waren behandeld en ten uitvoer gebracht." Na een

gehouden ledenvergadering, schaarde de gemeente zich unaniem achter haar predikant. Leiden besloot de kruisgemeenten te verlaten. Eind februari 1870 ontvingen de zustergemeenten bericht van deze losmaking. Nu had Leiden vanouds reeds goede contacten onderhouden met ds. Ledeboer en diens gemeenten. Ds. Los liet in een brochure blijken, ook de opvolger van ds. Ledeboer te kennen en schreef daarover: "Deze, den Eerwaarden Heer P. van Dijke, in Zeeland woonachtig, het is niet te ontkennen, hij is wettig leeraar in de kerk in Nederland, omdat hij tot het dienstwerk is bevestigd door ds. Ledeboer, die wettig leeraar was in de Hervormde Kerk". De Ledeboerianen begrepen dit signaal en in mei van dat jaar was ds. Los, samen met ds. J.W. van den Broek, ter vergadering in Middelburg om over een eventueel samengaan te praten. De Ledeboerianen eisten van ds. Los de invoering van "Datheen" en een herbevestiging door ds. P. van Dijke. Na wat aarzelen was ds. Los bereid zich opnieuw in het ambt te laten bevestigen door ds. P. van Dijke "die door ds. Ledeboer was ingezegend en alzo een apostolische wording had."

Ds. Los zou predikant worden van de gecombineerde noordelijke Ledeboeriaanse gemeenten. Op eerste pinksterdag, 5 juni 1870, werd hij in Benthuizen opnieuw in de bediening gesteld.

Bij de komst van ds. Los kwam er wat meer orde en regel in de weinig georganiseerde gemeenten. In de zomer van 1872 deed ds. Los een beroep op Koning Willem III om de aloude gereformeerde leer te handhaven. Ook werd aangedrongen op herstel in al de voorrechten van die aloude kerk. Dit verzoek werd ondertekend door de gemeenten Leiden, Benthuizen, Moerkapelle, Alphen, Oudewater, IJsselstein, Amsterdam, Amerongen, Genemuiden, Zuidwolde, Middelburg, Hoedekenskerke, Krabbendijke, Rilland, Sint-Annaland, Scherpenisse, Sint-Philipsland en Bruinisse.'

De minister van Justitie wees dit "onbestemde verzoek" af.

In 1874 vroeg ds. Los voor de gemeenten rechtspersoonlijkheid aan. Drie maanden daarna, ter vergadering in Bruinisse, protesteerden sommige gemeenten heftig tegen deze daad. Ds. Los deed er in een uitvoerig betoog alles aan om de afgevaardigden achter zich te krijgen. De vergadering kwam er niet uit en besloot "deze zaak een weinig te verschuiven." Het moet niet worden uitgesloten dat deze gevoelige kwestie rond 1877 voor problemen heeft gezorgd tussen ds. Los en ds. Van Dijke. Op de grote vergadering van 1877 kwam een forse onenigheid openbaar en de overgrote meerderheid liet ds. Los vallen. Deze verklaarde "niet één hunner te willen of te mogen bedienen, zolang ze zich niet van hunne zonden bekeerden." Ds. Los kwam hierdoor buiten het kerkverband.

In de periode van zelfstandigheid die nu aanbrak, richtten zich drie voorgangers, die afkomstig waren uit de "Dijkiaanse" gemeenten, tot ds. Los, met het verzoek om tot predikant bevestigd te worden. Allereerst oefenaar Leendert van der Velde uit Rotterdam. Hij werd op zondag 20 januari 1878 door ds. Los in de volle bediening bevestigd. Sedert deze tijd vormden Rotterdam en Leiden een classis.

Vervolgens was het oefenaar H.H. Dieperink Langereis uit Stad aan 't Haringvliet, die nog in datzelfde jaar aanklopte om dominee te worden. Ondanks heftige protesten van ds. Van der Velde, vond op zondag 11 januari 1880 de bevestiging plaats.

De laatste die door ds. Los bevestigd werd, was oefenaar D. Wijting uit Goes, die op 4 maart 1884 (niet 6 maart 1883, zoals vaak vermeld wordt) door ds. Los bevestigd werd uit Exodus 4:12. Door de contacten met bovengenoemde predikanten, kon ds. Los enkele jaren aan het hoofd van een onbestendig kerkverbandje staan.

Tegen het eind van de jaren tachtig, was ds. Los niet meer in staat de gemeenten te

dienen. Na een ernstige ziekte van vier maanden, kwam op zaterdag 27 oktober 1888, 's middags om 12 uur, het ogenblik dat hij uit de strijdende kerk werd weggenomen. De volgende woensdag vond de begrafenis plaats. "Twaalf dragers, leden zijner gemeente, torsten den zielloozen broeder naar zijne laatste rustplaats". Aan de geopende groeve spraken ds. Van der Velde uit Rotterdam, ds. J. van Mantgem uit Harderwijk, de heer Vaarties uit Dordrecht en een broer van de overledene.

Om zes uur preekte ds. Van der Velde over Openbaring 14:13: "En ik hoorde een stem uit den hemel, die tot mij zeide: Schrijf, zalig zijn de doden, die in den Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen."

Geschriften

Alzo voer Elias met een onweder ten hemel. Nagalmen bij den treffenden dood van den trouwen wachter op Sions muur A. van Herwaarden te Opheusden, (onder het psd. Joël), Dordrecht 1855.

Klanken uit het verledene en tekenen des Allerhoogsten, Dordrecht 1855.

Slechte tijden, Blikken naar binnen, naar buiten en naar boven, Dordrecht 1856.

De nationale vloek, Dordrecht 1856.

De luthof Sions, Dordrecht 1857 e.v.j.

Het leven en sterven van Dr. Whitaker, Dordrecht 1858.

Gods vrije genade verheerlijkt in Maartje Meyburg, enz., Dordrecht 1859.

Dwaallichten, Dordrecht 1860.

Het vergaan van de Capelsche stoomboot "De Langstraat" op Pinkstermaandag 1860, Dordrecht 1860.

IJsschotsen en watervloeden, Dordrecht 1861.

Spoorwegen, Dordrecht 1861.

De kraaijende haan, Dordrecht 1861.

De Synode van 1618 en 1619 en de cellulaire gevangenis, Dordrecht 1861.

Licht en donker, uit Philpots Gospel Standard, Dordrecht 1862 (eerste jaargang), Dordrecht 1865 (tweede jaargang). 1813-1863

Oranje, blanche bleu, nieuw volkslied, Dordrecht 1863.

Matamores gered uit den Spaanschen kerker, Dordrecht 1863.

Oranje boven! Bij het vijftigjarig bestaan van Neerlands vrijheid, Dordrecht 1863.

De zwarte doctor, Dordrecht 1864, 1815-1865.

Oranje en Nederland, in de vlakke velden van Waterloo, Dordrecht 1865.

Dominé Budding, een baak in zee, Dordrecht 1867.

Liberalen, radicalen, antirevolutionairen en Oranje boven, Dordrecht 1868.

Dordtse volksbibliotheek, verschillende nummers, Dordrecht 1870.

Een ernstig woord aan allen, die belang stellen om te weten, waarom ik mij heb los gemaakt van de Gereformeerde Gemeente onder 't Kruis, en ben teruggekeerd tot de leer, de dienst en de tucht der vaderen, Leiden 1870.

De Oude Pelgrim. Uit mijn bidvertrek in november van het jaar 1879

God zij groot gemaakt. Toespraak gehouden tot ds. P. Los Gzn. aan den avond van 5 December 1882, ter gelegenheid van Zijn Wel Eerw. 12 ½ -jarige Evangeliebediening als Herder en Leeraar bij de Geref. Gemeente te Leiden, door P.J. Baale; benevens het woord van dank, uitgesproken aan den avond van dien dag en de Feestrede naar aanleiding van Genesis 32:10, gehouden in de voormiddaggodsdienstoefening van Zondag 10 December 1882, gehouden door Ds. P. Los Gz., Leiden 1882.

Afscheidswoord van wijlen Ds. P. Los aan allen, die met hem als vreemdelingen naar Sion wandelden en hem in Christus dierbaar waren. (Opgenomen in Op reis naar Sion,

premieuitgave bij de scheurkalender "Honingdruppels" voor 1890).

Artikelen in De Vriend van Oud en Jong.

Tallose kinderboekjes/traktaatjes; ondermeer: Bedreigd maar veilig. Betsy, of als God werkt, wie zal dan keren. Hoe Karel uit doodsgevaar gered werd. Keetje de Naaister, Bij een ziek- of sterfbed, Hendrik Meeuwsen en zijn huisvrouw. Korren en bonen. De oude pikbroek. De overjas. Jan Praatgraag. Saartje, of een wonder van Gods genade, Uit de schooljaren van een zeeman. Waakt! Zonde en genade.

STERVENSLIED van de echtgenote van wijlen Ds. P. Los

*Ik ga sterven,
Doch het brengt mij geen verdriet!
Lang in Kedar rond te zwerven
Is slechts bitter zielsverdriet!*

*Ik ga sterven!
Ik herhaal het duizend werven:
't Lust mij hier beneden niet!
Lieven! weest toch niet verbolgen
Als mijn jongste polsslag slaat!
Jezus wenkt: Ik zal Hem volgen,
Waar Hij voor mij henengaat!
Schoon 't door 't dal des doods moog' wezen.
Met Hem heb ik niets te vrezen,
Op Wie al mijn hope staat.*

*Ik ga sterven!
Neen, de dood verschrikt hem niet,
Die gelovig bij het zwerven
Op zijn Borg en Midd'laar ziet!
'k Vlucht met Mozes in de klove –
Wie zal mij de schuilplaats roven,
Die Zijn open zijde biedt?*

*Ik ga sterven!
Leven! beid toch met geduld,
Daar gij weldra 't droevig zwerven
Met de hemel ruilen zult!
Daar u Jezus ras zal halen
In Zijn blijde bruiloftszalen,
En daar al uw hoop vervult.*

*Ik ga sterven!
Lieve Jezus! Kom toch ras!
Breek deez' aarden kruik aan scherven,
Die geheel onbruikbaar was!
Wonder! nimmer af te meten,
Gij voor mij door God vergeten,
Toen Uw dood mijn ziel genas.*

Dit gedicht werd vervaardigd door *de echtgenote van wijlen Ds. P. Los*, in het voorgevoel van haar naderend sterven. Slechts enkele dagen later is zij overleden.

**ALZO VOER ELIAS MET EEN ONWEDER TEN HEMEL.
NAGALMEN BIJ DE TREFEENDEN DOOD VAN DE TROUWE WACHTER
OP
SIONS MUUR**

**A. VAN HERWAARDEN
te OpHeusden.**

Aan de bedroefde Weduwe en verdere Betrekkingen opgedragen,

Aan de Lezer

Met een heilbede voor u, mijn Lezer! ontvangt u deze bladen.

Ontvang ze met verschoning, dat is het enige waarop ik aanspraak maak.

Mogen ze een liefelijke herinnering achterlaten aan onzn ontslapenen vriend en broeder.

Mogen ze verstrekken tot eer van Koning Jezus en het zaadje in dezelve neergelegd, worden bevochtigd met de dauw des Heiligen Geestes, opdat het zo bevorderlijk moge zijn aan de uitbreiding van Zijn Koningrijk!

Zo zij het!

JOËL

DE ALMACHTIGE.

GEEFT DEN HEERE, GIJ KINDEREN DER MACHTIGEN, GEEFT DEN HEERE ERE EN STERKTE. GEEFT DEN HEERE DE ERE ZIJNS NAAMS; AANBIDT DEN HEERE IN DE HEERLIJKHEID DES HEILIGDOMS.

DE STEM DES HEEKEN IS OP DE WATEREN, DE GOD DER ERE DONDERT; DE HEERE IS OP DE GROTE WAPENEN. DE STEM DES HEEREN IS MET MACHT; DE STEM DES HEEREN IS MET HEERLIJKHEID. DE STEM DES HEEREN BREEKT DE CEDEREN; JA DE HEERE VERBREEKT DE CEDEREN VAN DE LIBANON EN HIJ DOET ZE HUPPELEN ALS EEN KALF;

DE STEM DES HEEREN IS ALS EEN JONGE EENHOORN. DE STEM DES HEEREN HOUWT ER VLAMMEN VUURS UIT. DE STEM DES HEEREN DOET DE WOESTIJN BEVEN; DE HEERE DOET DE WOESTIJN KADES BEVEN. DE STEM DES HEEREN DOET DE HINDEN JONGE WERPEN EN ONTBLOOT DE WOUDEN.

MAAR IN ZIJN TEMPEL ZEGT HEM EEN IEGELIJK ERE. DE HEERE HEEFT GEZETEN OVER DEN WATERVLOED; JA, DE HEERE ZIT, KONING IN EEUWIGHEID.

DE HEERE ZAL ZIJN VOLK STERKTE GEVEN; DE HEERE ZAL ZIJN VOLK ZEGENEN MET VREDE.

Hoort des Heeren woord en zeg, o zeg mij! wie zijt gij o mens! die tegen God antwoord? Is Hij niet de Almachtige, Die op de troon, op de eeuwige troon zit, en op één wenk zonnen schept, en werelden doet zinken in het niet?

Zie de mens, — daar gaat hij heen, gehuld in bont en satijn; op zijn bevelen staan duizenden gereed om te gaan, waar zijn machtige stem het hun bevelen zal. Voor dien gouden kroon en scepter buigen zich duizenden ter neder en volgen zijn wil. Ziet! daar staat hij, zijn wil is vast, zijn macht onbegrensd; heerszucht, onbegrensd heerszucht spreekt uit dat bliksemend oog. De donder zijner kanonnen heeft reeds zo menige mond doen verstommen, zo menige traan doen vloeien. Ja, machtig is hij; maar toch slechts een zoon des stofs, die tot stof moet wederkeren. Daar neemt de Almachtige zijn adem weg! en wat wordt er van dat gekroonde hoofd, van die heerszuchtige wereldbeheersers? Ziet, hij wordt in het donkere graf gelegd, en als de minste dagloner der wormen prooi.

Ziet daar die man, niet in purper en fluweel is hij gedost! o nee! eenvoudiger, maar toch deftige klederen versieren hem. Het is de man die rijk is naar de wereld. Zijn ijzeren geldkist is immer gevuld, de portefeuille met banknoten nimmer ledig. Geld is de lust van zijn hart, het doel van zijn streven, het voorwerp zijner hoop, de spil zijner gedachten. Arme mens! wij beklagen u, gij zijt de armste onder de armen. Menig arbeider is te benijden in zijn nederige stulp, daar toch hoort men

*Zo menigmaal de wanden galmen
Van liederen en psalmen;
Daar leert men 't hemelwerk.*

Gij waant u rijk en machtig. Wie, o wie is er die uw machtige arm kan weerstaan? Wie? O, ziet het! daar wordt gij op bet ziekbed ter neergeworpen, daar roept gij de hulp der beroemdste geneesheren in; doch schouderophalend verlaten zij u, en voor al uw schatten kunt gij uw gezondheid, uw leven niet knopen. Dáár genaakt de kille engel aan uw sponde, daar verlaat uw ziel het lichaam, om aan te landen in een eendeloze eeuwigheid, en uw goed en uw goud, voor wie zal het zijn? Uw macht was slechts ingebeeld en ijdelheid.

God de Heere alléén is machtig. De stem des Heeren spreekt en Hij verbreekt de cederen van de Libanon.

Wanneer wij de geschiedrollen openslaan, en wij hebben door Gods genade ogen gekregen om te zien, dan vinden wij overal de menselijk onmacht tegenover de Almacht Gods. Dan zien wij, hoe het paard feilt ter overwinning en de sterke held een kind is, wanneer de stem des Heeren spreekt. Dan zien wij, hoe de vorsten der aarde plannen smeden en raadslagen beramen, maar hoe de Heere ze teniet maakt..Noch de duizend sterke helden, noch de talloze kanonnen en mortieren zijn het, die de overwinning behalen, het is de God der ere, die dondert uit de Hoogte, en die op een wenk Zijner Almacht de zege behalen doet.

Ziet, hoe in onze dagen het machtige Albion, tot zijn eeuwige schande, een verbond sluitende met het wufte volk der adelaren, de hand des Heeren trotserende, en zijn zonen bij duizenden naar het Oosten zendt, om daar als schapen ter slachting te worden geleid en om te komen, door de scherpte des zwaards, door gebrek en ellende, als zo vele roeden in de hand van de Almachtige.

Wee het volk, dat zich tegen God verhardt, ze mogen strijden en alle menselijke krachten inspannen, en sommen geld en stromen bloed veil geven om de overwinning te behalen! Mijn raad zal bestaan, spreekt de Heere, en Ik zal al mijn welbehagen doen. Buigt u neder o Albion! in het stof, verootmoedigt u voor de Heere der Heerscharen en wilt Hem niet langer uwen trotse nek toekeren; zwicht voor Hem, Hij

alléén is de Almachtige. Zijn stem is met kracht, zijn stem is met heerlijkheid. Slaan wij elders onzen blik, dan zien wij, hoe sedert verscheidene jaren de hand des Almachtigen de oogst van de landman heeft vernietigd, en hoe het voedsel der armen van jaar tot jaar wordt aangetast. Ziet, hoe weelderig staat die heerlijke vrucht daar te bloeijen, doch de adem des Heeren gaat er over heen en — de liefelijk bloeiende akkers zijn herschapen in plaatsen van dorrend loof.

"Het is een insect," zegt er een. "Neen, het is een vergiftige wind," roept een ander. "Geloof het niet," herneemt een derde, "het ligt aan de grond." Ginds looft een dwaas een belangrijke som geld uit, als premie voor degenen, die een middel er tegen weet uit te vinden. Elders hoort men de kreet: "ik heb het gevonden! ik heb het gevonden!" Maar mens! wie zijt gij, die tegen God opstaat? Ellendige aardworm die gij zijt, hoe durft gij in uw hoogmoed aan Hem te vragen, wat doet gij? Weet gij dan niet, gelooft gij het dan niet, dat het de hand des Heeren is, dat de Almachtige God het heeft gedaan? Wat staat gij langer te zoeken en te vragen en te gissen, och! zoek toch niet meer beneden wat van Boven komt! Geloof toch eenmaal dat het de Heere zelve is! Hoe kennelijk maakt zich de Almachtige openbaar, wanneer Hij met Zijn oordelen en kastijdingen de volkeren bezoekt. Dan, de mens in zijn natuurstaat is niet geneigd om te horen naar die stem, en hoe kan het anders. Zich bewust te zijn, niet te kunnen bestaan voor Hem, en dan toch in de handen te moeten vallen van dat verterend vuur; o! de gedachte is verschrikkelijk! Daarom, liever het hart verhard, niet geloofd aan

In de *Messenger de Gand* komt een brief voor, welke wij hier letterlijk afschrijven om het bovenstaande te bewijzen, zij luidt als volgt:

"Gent, 13 Oogst 1855.

Mijnheer, ik heb de oorzaak van de ziekte der aardappelen ontdekt, en de wijze waarop zij de, ziekte krijgen. Ik ben er stellig van verzekerd, want ik kan u al de wenselijke bewijzen geven over de oorzaak der ziekte, en wat meer is, ik kan u verzekeren, dat ik de middelen kenne om ze er van te bevrijden. Men moet denken dat ik die ontdekking nog maar sedert gisteren gedaan heb, want alvorens er het publiek over te onderhouden, heb ik die ziekte wel bestudeerd, deswijze om er desnoods al de bewijzen te kunnen van geven.

Indien men nu wil dat heel België bevrijd blijve van dit ongeluk, en hierdoor rijk en arm er profijt bij hebben, enz. enz.

Ik woon bij Gent, op Roygem m. 209.

Judocus de Wette."

Wij noemen de man die dit kan schrijven een ingebeelde dwaas, en hoe noemt gij hem die het gelooft? die slaande hand, en de kostbaren tijd verbeuzeld en gedood, dan zich met zulke vreselijke gedachten bezig te houden, en aan natuurlijke oorzaken toegeschreven al de wonderen van 's Heeren Alvermogen. Maar mens! weet gij niet dat het u niet baten zal? Nog enige jaren, misschien enkele maanden of dagen, en de Heere komt ook tot u; dan zullen uw pogingen ijdel zijn om die sterke arm te ontvlieden; dan zal de Rechter u voor Zijn vierschaar dagen; dan wordt u een lang schuldregister voor ogen gehouden, hetwelk tot de laatste kwadrantpenning moet worden aangezuiverd, of de schuldeiser geeft bevel, om u voor eeuwig te sluiten in een gevangenis, die gij dan moet deden met hen, die in Gods Woord worden aangeduid onder de den naam van verdoemden.

Nu nog haalt gij wellicht de schouders op, en noemt het dweperij; maar dan zult gij het met een anderen naam noemen; dan zult gij erkennen dat het de waarheid is; doch het zal u niet meer baten, dan is het voor u te laat, voor eeuwig te laat.

En de Almachtige weet, hoe spoedig ook voor u de rouwdragers langs de straten zullen gaan, om kennis te geven dat uw naam op de aarde is uitgewist. Want, hoort gij het niet, hoe de mare zich weder horen doet, de cholera is hier, en daa! Herinnert gij u niet, hoe die slaande engel, toen hij ook om uw woningen rondwaarde, evenmin de krachtige man als het kind, de afgeleefde grijsaard als de jongeling spaarde? Hoe de sterkste, in een punt destijds werd geveld, en hoe rijken zoowel als armen dien sterken arm niet konden ontgaan? En immers niet altijd behoeft het de cholera te zijn, die plotseling een einde aan ons leven maken kan, och neen! de dood komt onder verschillende gedaanten, doch meestal onverwacht; maar altijd, altijd is het de Heer, de Almachtige God in Wiens hand onzen adem is, en bij Wien alle onze paden zijn.

Slaan wij de blik terug, en zien wij op het aloude volk van God, en op de leidingen door de Almachtige met hetzelfde gehouden. O! dan ontwaren wij bij elk hunner voetstappen, van Egypte af tot Kanaän toe, de hand van Hem, die trouwe houdt tot in alle eeuwigheid. Wie herinnert zich niet de plagen der Egyptenaren tegen over de beveiliging van Israël, het sterven der eerstgeborenen en het voorbijgaan van de engel, waar de posten met bloed geverfd waren? Waar vindt men treffender blijk van de Almacht Gods, dan daar, waar de zee werd gekliefd om een veilige doortocht te banen voor het volk des Heeren en voor hun vee, van hetwelk geen klauw zou achter blijven in het land der slavernij? En dan bij hun doortocht door de woestijn! o, elke bladzijde van die geschiedenis toont het ons: *Hij spreekt en het is er, gebiedt en het staat er.*

Staren wij op de donders van Horeb, op de bliksems van Sinaï, zien wij hoe wolken en donkerheid Zijn troon omringen, dan zinken wij neder en zeggen het de vromen David na: *de stem des Heeren doet de woestijnen beven, maar in Zijn tempel zegt Hem een iegelijk ere.*

Zalig hij, wiens God de Heere is. Die zulk een Almachtig God tot Zijn helper heeft, staat pal, wat om hem heen geschieden moge. De aarde moge verzet worden uit haar plaats en haar fondamente waggelen op haar grondpilaren, de Heere God is zijn sterkte, en Hij is goed dengenen die op Hem, vertrouwt. Hij heeft de zodanigen gegraveerd in zijn handpalmen, en niets kan hem immer scheiden van zijn liefde. Zijn weg hier beneden moge vol doornen zijn en distelen, zijn leven gekenmerkt door talloze rampen en wederwaardigheden, ja, van de algemene rampen moge hij ruimschoots zijn deel hebben, de bliksem moge hem treffen, of de donder van Gods Almacht hem vellen, geen nood, de Almachtige is zijn helper, ook in de nacht des graf; want deze toch is voor hem de Jordaanstroom, die moet worden overgestoken, alvorens men in het beloofde land komt; en ziet hij ook zijn zonden als hemelhoge bergen achter zich, - geen nood, een enkele druppel van het bloed van Golgótha delgt ze uit, en rein en onbevlekt valt hij aan de borst van de Almachtige God, zijn eeuwige Vader in Jezus Christus, zijn verheerlijkten Heer en Koning.

Ja, Almachtig is de Heer, maar ook genadig en groot van Goedertierenheid. Maar, maar, is hij dat ook vóór allen en over allen? Nee, nee verre van daar. De Heere God spreekt zelf tot ons in Zijn onfeilbaar Woord, dat Hij is een vertoornd rechter over de zondaar, dat Hij met vlammend vuur wrake doet over degene die zijn wet weerstaat en dat Rij alle werkers der ongerechtigheid zal verdoen met de adem Zijns monde. Maar Hij, die spreekt en het is er, gebiedt en het staat er, is een genadig en goedertieren Vader, voor allen die in Christus zijn, die door de Geest Gods wederom geboren zijn. Dat ieder zich beproeve tot welk gedeelte hij behoort. Het gaat op een eeuwigheid aan, die eeuwig wèl of eeuwig wee zal opleveren! Haasten wij ons, heden rood, morgen dood, heden in het volle genot der gezondheid, morgen wellicht getroffen door de hand Gods. Enerlei wedervaart de rechtvaardigen en de goddelozen.

In mijn jeugd kende ik een man, die getroffen werd door de bliksem, terwijl hij de Al-

machtige met luider keel vloekte; in onze dagen zagen wij het, met dit onderscheid, dat de laatste heenging, terwijl hij de volle raad Gods aan het volk verkondigde.
DIE OREN HEEFT OM TE HOREN, DIE HORE!

HET ONWEER.

Wanneer wij de kronkelende Rijnstroom opvaren en we ontwaren het bergachtige landschap, dat zich van lieverlede ter linkerzijde verheft, dan worden wij geroerd door de grootheid van de Schepper, Die de aarde zo schoon en zo heerlijk heeft geschapen. Zetten wij voet aan wal in het onaanzienlijke stadje Rhenen, dan wordt het hart te eng in de boezem, bij het verschil dat we opmerken, tussen het werk uit niet door de scheppende Almacht geformeerd en dat, hetwelk uit de handen der mensenkinderen is voortgekomen.

Snel ontvluchten we die beperkte muren, die voor ons niets liefelijks, niets aantrekkelijks bevatten en stijgen de Grebschen berg op, aan welks voet het stadje gelegen is. Was onze verwondering groot, toen wij daar dat berggevaarte in de verte zagen, zij stijgt tot verrukking, nu wij ons op denzelfden bevinden, en hij, die hier niet in aanbidding neerzinkt, moet wel een hart hebben zo koud als marmer, voor de wonderen van de grote Schepper. Althans het kwinkelerend vogelenkoor roept met luider koele de lof uit van hun grote Maker, en zouden dan zij, die naar Zijn beeld geschapen zijn, zwijgen? O neen, mijn ziel! loof gij hem boven al.

Door de versnelde communicatie zijn de afstanden in onze dagen nauwelijks merkbaar, van daar dat het niet meer zo vreemd is, wanneer men de Rijnrovers heeft bezocht. Velen mijner lezers zullen dus ook Koningstafel gezien hebben, waar de verdreven koning FREDERIK meermalen het middagmaal plagt te houden, onder het lommer der zes hoge bomen, die dan ook de wandelaar tot de liefelijkste rust uitlokken. Van rondom ziet men het liefelijk geurend dennengeboomte, dooreengemengeld met tabaksvelden, welke tegen de glooijing van de berg zijn aangelegd en, door bonen gescheiden, vierkante vakken vormen. Hier en daar zijn als 't ware enige woningen ter neergeworpen, terwijl onder aan de voet het grazende vee een aangename afwisseling aanbiedt.

Aan de voet, vlak voor u, stroomt de trotse Rijn, waarachter zich de Betuwe in al haar liefelijkheid ten toon spreidt. Laat men de blik verder gaan, dan ontdekt gij de Waal als een zilveren streep voor u, daar de afstand van daar tussen Rijn en Waal slechts een uur gaans is. Links in de verte, ziet gij de stad Nijmegen tegen de glooijing van een berg gebouwd, en van daar het oog wendende links en rechts, ontdekt zich voor uw oog een talloos tal van kerken en torens, hier en daar als 't ware kwistig ter neergeworpen. Het geheel biedt een gezicht, zo schoon en zo treffend, dat het moeite kost de plek te verlaten, en onwillekeurig zingen wij TOLLENS na:

*O God! wat is Uw schepping schoon,
Wat zijn Uw werken wonder,
Hoe zoel die lucht, hoe koel die dauw,
Wat is die hoge hemel blauw,
Hoe groen dat veld daar onder!
En is deze aarde 't voorspel slechts,
Van 't geen mij wacht daar boven
Mijn God! hoe klopt mijn hart er van,
Wat pronkstuk is de hemel dan,
Waar 'k eens U hoopt te loven.*

Vertoeven wij nog enige ogenblikken op de Grebschen berg, en slaan wij onzen blik even voor ons uit over de Rijn heen. Voor ons, rechts af, ligt het dorpje Kesteren met zijn eenvoudig kerkje, hetwelk sedert 1844 met een welluidend orgeltje pronkt, door

Mejuffrouw DREIJER aan die gemeente geschonken. De sedert kort gebouwde pastorie, van voren en achter met een balkon, van waar het uitzicht aan beide zijden een aangenaam gezicht moet opleveren, kan tot sieraad strekken van het lief en landelijk dorpje. De leraar, die zich daar met de zijn tussen die wanden bevindt, moet er zich recht gelukkig gevoelen, althans ik noem hem benijdenswaardig. Verbeeld u zulk een woning en een lief gezin, een gemeente die hem lief heeft met de oprechtste liefde, en wat liet meeste zegt, ja het enigste wat het ware geluk aanbrengt, en wat hier gerust doet - leven en zalig doet sterven, zich bewust te zijn een kind van God te wezen. Gelukkig de gemeente met zulk een leraar, die zo van God Zelf geleerd is.

Dan wij zijn nog op de top van de berg. Wij wenden de ogen links af en vestigen die op het dorp Opheusden, drie kwartier uur gaans van Kesteren verwijderd.

Het ligt daar lief en vriendelijk aan de oever van de Rijn, merendeels bebouwd met nette woningen en schuren. Kerk en pastorie zijn verscholen onder 't geboomte, de toren steekt zijn spitse punt daar boven uit, als om 't geheel te overzien. Welvaart is er zichtbaar, wanneer men er binnen komt; doch zo als overal, is het ook hier te vinden: de mens van een vrouw geboren, is kort van dagen en zat van onrust. Hij komt voort als een bloem, en wordt afgesneden; ook vlucht hij als een schaduw en bestaat niet.

Schrik en rouw heerst er thans over het ganse dorp. De hand des Heeren heeft zich daar geopenbaard.

Het was op **Zondag de 29 Juli 1855**, dat de gemeenten in de namiddaggodsdienst was bijeen gekomen, om te horen de woorden des Eeuwigen levens. Donkere wolken hadden zich aan de gezichteinder samen gepakt, alles voorspelde zwaar onweder. Voornamelijk waren het twee buien, die van verschillende richtingen tegen elkander kwamen opzetten en reeds hun onheilspellende slagen in de verte horen deden. Langs hoe meer naderden ze en waren eindelijk boven het dorp opeengepakt. Hevige bliksemstralen doorklieven de lucht, de donder doet zich ratelend en zonder tussenpozen horen.

Daar verblindt andermaal een hevige bliksemschicht het oog van de toeschouwer, die door een hevig ratelende donderslag wordt opgevolgd. — Daar slaat de bliksem in de toren, verbrijzelt de leien en een zware eikenhouten balk, zoekt een uitgang in het verwulfsel, waar hij een opening maakt en kalk en steen om zich heen strooit over de vergaderde menigte. Vervolgens treft hij eerst de ijzeren stang van het klankbord van de predikstoel, en daarna hem, die daar stond, terwijl hij de donder van Gods Majesteit bewonderde, en de verschrikte gemeente tot rust en kalmte aanmaande.

Waarschijnlijk aan de linkerzijde van het hoofd aan de slaap getroffen, is de bliksem langs die zijde van het lichaam heengegaan, heeft de klederen, vooral de kous en schoen gescheurd en gezengd, de zilveren gesp van de broek in de predikstoel geworpen en zo een uitweg gezocht en gevonden in de bodem van de predikstoel, waar zich een opening vertoont ter grootte van een pijpensteel.

Daarop is de voet van de predikstoel gespleten en is hij heengegaan langs de zijde van Mejufvrouw SIPMAN, die daar gezeten was, welke de koele tocht langs haar arm voelde heengaan en heeft zich een uitweg gebaad, volgens sommigen door de muur van de consistorie, volgens anderen door het verbrijzelen van enige ruiten.

Met ontzetting denken wij aan het toneel hetwelk daar in die kerk plaats had. Was men beangst en verschrikt bij het zien van de grootheid en de Almacht van God, de ontzetting ging alle beschrijving te boven toen de geliefde leraar door de bliksem getroffen, van de predikstoel gedragen werd en zich de mare van zijn dood alom horen doen. De Heer DE VLETTER, onderwijzer en voorzanger, was de eerste die de

preekstoel beklom.

Helaas ontbreekt bladzij 12 en 13.

En op de 109e vraag: *Verbiedt God in dit gebod niet meer, dan echtbreken en dergelijke schande?*

Het volgende antwoord geeft: *Dewijl ons lijf en ziel Tempelen des Heiligen Geestes zijn, zo wil Hij dat wij ze beiden zuiver en heilig bewaren. Daarom verbiedt Hij alle onkuisse daden, gebaarden, woorden, gedachten, lusten, en wat de mens daartoe trekken kan.*

Welk een en ander door de Heer der gemeente Zelf ons geleerd is, Matth. 5: 27-32.

Al zeer spoedig werd de aandacht afgeleid door het onweder dat zich al meer en meer liet horen en het kerkgebouw daveren deed. Enige der toehoorders hadden hetzelfde in hunne grote vrees reeds verlaten en al meer en meer vertoonde zich de angst en bekommring op velen gelaat. Door de hevige donderslagen, kon de leraar bijna zichzelf niet meer verstaan, staakte zijn rede, doch vermaande de gemeente om toch vooral zich kalm en rustig te houden. Waar toch zouden zij veiliger zijn dan in Gods huis, de hand des Heeren kon hen immers overal vinden?

Daarop boog hij zich ter zijde over de kansel, en vraagde de ouderlingen hoe het te Opheusden de gewoonte was, of hij ook de gemeente zouden laten uit een gaan?

Waarop door één hunner geantwoord werd, dat zij het nog nooit zo hadden bijgewoond. Toen plaatste hij zich wederom voor zijn dierbaren Bijbel, die zijn dagboek en zijn reispass was geweest en ... hij sprak niet meer, zijn mond verstomde, de adem stolde, met een onweder was de Godsman ten hemel gevaren!!

"Alzo voer Elias met een onweder ten hemel," zo spraken wij, toen de schrikkelijke mare ons ter ore kwam, wij herhaalden het toen wij de titel van dit boekje aan het publiek bekend maakten, en op nieuw herhalen wij het, want het giet balsem in de wonde.

Hebt gij hem gekend, de trouwen echtgenoot, de teder liefhebbenden vader? Hebt gij zijn collega's uit de ring over hem horen spreken? Weet gij wat zijn vrienden van hem getuigen? Och! uit aller mond hoorden wij van hem met de hoogste lof gewagen, ja zelfs van een die zeide zijn gevoelens zijn de mijne niet, maar ik had hem toch hartelijk lief."

Voor de armen was hij een vader; altijd zijn betrekking als herder en leraar, als verkondiger van de dierbare leer des - kruises gedachtig en zaaierende aan alle wateren. Altijd, beziel met de hoogste ernst, gepaard met de meest mogelijke minzaamheid en zachtmoedigheid. Voor allen was hij alles. In een woord, het was een harteslag, niet alleen voor de betrekkingen, maar voor elk huisgezin van Opheusden; geen wonder dat alle huizen gesloten waren, alsof een naaste bloedverwant was overleden.

Als mens was de overledene onberispelijk, zacht en vriendelijk in de omgang, trouw in de vriendschap, open van karakter, teder voor zijn betrekkingen, en wat zullen wij meer tot zijn lof vermelden? Neen, wij voegen er niets meer bij, hij jaagde in zijn leven niet naar eer of roem bij de mensen, na zijn dood zoude hij geen lofreden op zijn deugden hebben begeerd, want hij wist het dat zijn gerechtigheden in de ogen van zijn Heer waren als een wegwerpelijk kleed. Doch wat hij zocht in zijn leven? Het was de goedkeuring van Koning Jezus, het was om mede te werken tot uitbreiding van Zijn vrede, om een werktuig te mogen zijn in de hand des Heeren, ten einde verlorene zielen de weg en de deur aan te wijzen die ten hemel leidt.

Wie is er onder u, gemeente van Opheusden! die niet door hem zijt opgewekt tot

bekering, sedert hij onder ulieden werkzaam was? Zult gij beschuldiging tegen hem kunnen inbrengen, wanneer gij met hem voor de rechterstoel van Christus staat, dat hij u de weg ten leven niet heeft aangewezen? Zult gij zeggen dat uw bloed aan zijn ziele kleeft? O, indien gij uw hart verhard hebt en blijft verhard, en niet als een arme zondaar bedelende en kermende om genade, naar Golgótha heengaat, dan zal het toneel dat gij in uw kerkgebouw aanschouwd hebt zich eenmaal voor u hernieuwen, dan zal de donder van Gods toorn u treffen, dan zullen de roepstemmen van Ds. VAN HERWAARDEN u ter veroordeling strekken; en nog erger dan de bliksem van de 29 Juli zal u het woord van de eeuwigen Rechter treffen: *ga weg van mij in het eeuwige vuur.*

Ja, zoals Elias is deze Godsman ten hemel gevaren! Wij herhalen het, hoewel er zijn die zich Christenen noemen en die het ons kwalijk genomen hebben zulks te zeggen, om die reden dat men niet zeggen kon dat Ds. v. H. zijn dood vooruit was bekend gemaakt.

Wij wilden deze tegenwerping niet stilzwijgend voorbijgaan, doch vragen, was hij dan geen geroepene, geen gezondene des Heeren? Verkondigde hij dan een Evangelie dat bedekt was, of de vollen raad Gods? Twijfelt gij dan aan zijn waarachtige bekering en vernieuwing des harten door de Heiligen Geest?

Zo ja! op welke gronden? En hebt gij geen gronden daarvoor, dan moet ik u aanzeggen dat gij u stelt in de plaats van Hem, Wien alleen het oordeel is overgegeven, en u met allen ernst vermanen om u zelve te beproeven of gij wel in het geloof zijt. De liefde, die God de Heilige Geest in de harten der gelovigen werkt, is niet opgeblazen.

Wij mogen geloven, dat de afgestorvene is heengaan naar het land der ruste, doch tevens dat hij de bezoldiging der zonde heeft moeten ondergaan, waarin hij gewis van Elias onderscheiden is. En ook daarin dat hij niet de gave der profetie noch der gezondmaking bezat. Doch het is er ook verre af geweest dat wij Ds. v. H. op dezelfde trap hebben willen plaatsen met Elias. Alleen wij noemden hem de Godsman, en met het volste recht, hij was een getrouwe wachter op de muren Sions, hij was een ijverig priester in liet huis Gods, een geroepene des Heeren en een begenadigde door Hem, en zijn bekering dagtekent reeds van zijn jongelingschap; hiervan kunnen zo vele vrome vrienden getuigen, die met hem dezelfde weg bewandelden.

En zullen wij ook spreken van de vijanden des Heeren die hem haatten, niet om zijn persoon, maar om de leer die hij verkondigde; die hem verachteten niet om zijn hoedanigheden, maar om het geloof dat hij beleed, hetwelk hem deed uitroepen; bij mij is de beschaamdheid des aangezichts, o Heere! in mij is geen kracht, in mij is geen grond waarop ik bouw, maar met vrouwe BILDERDIJK hem zeggen deed:

*Zoete Jezus! noch aan klippen,
Noch aan welgrond houd ik vast,
Maar aan de orakels uwer lippen
En aan 't bloed op 't kruis geplast.*

En, niet genoeg was het, hem te verguizen in zijn leven, neen zelfs na zijn dood hoorden wij zeggen, hoe de verschrikkelijke dood, hem overkomen, een straf was van de Almachtigen. Wij zullen er niet op antwoorden, dan alleenlijk dit: *indien het aan het groene hout heeft plaats gehad, wat zal dan aan het dorre geschieden?*

Hij spreekt ook nog tot u, gemeenten van Waarder, Fijnaart en Heiningen, nadat hij gestorven is. Er zijn er, ik weet het, die hem hartelijk lief hadden; er zijn er, voor wien hij in de hand van de Hamer, die de steenrotsen te morzel slaat, een middel was, waardoor hun stenen hart werd weggenomen, en een vleses hart geschonken werd.

Doch er zijn er ook, zo wel als te Opheusden, die hun harten hebben verhard, en op de brede weg zijn voortgedarteld, met de vreugde of de onverschilligheid op het gelaat, en de geopende hel aan hun voeten. Wat spreekt hij tot u, na zijn dood? "Ziet," zegt hij, " de dood is tot mij gekomen, plotseling, terwijl ik het Evangelie van Christus predikte, nu zal het ook uw beurt worden, zijt gij ook reeds bereid? Is uw ziel reeds geborgen? Of zijt gij nog in uw zonden? Of mijn mond is verstomd, mijn aardse tabernakel is reeds der wormen spijs; maar herinner u mijne woorden, waarvan uw bedehuizen hebben weergalmd; herinner u mijne vermaningen, mijne opwekkingen, mijne vertroosting.

Och! mochten ze niet tegen u getuigen; laat u nog verbidden, kom tot Jezus! of gij gaat voor eeuwig verloren.

En tot u, die reeds deel hebt aan die onverwelkelijke en onverderfelijke erfenis: " ik bid u broeders! waakt! Ik zeg u, waakt! Bid om de olie des Heiligen Geestes, opdat ge uw lampen brandende houden moogt. Ik zeg u: waakt! want de Heer zal gewisselijk komen, en als een dief in de nacht; want dan zal het koninkrijk der Hemelen gelijk zijn aan vijf wijze en vijf dwaze maagden.

Nee, de Godsman heeft zijn mantel niet achtergelaten, gelijkerwijs zulks bij Elias geschied is; maar al de woorden die hij gesproken heeft, liggen daar, en zullen daar blijven tot uw verantwoording. Het Woord door hem gesproken, dat het eeuwig blijvend woord van God is, is niet ledig wedergekeerd, zo min als de sneeuw en de regen die op de aarde valt. Moge het niet bij allen tot vermurwing zijn, dan gewisselijk tot verharding en in de groten dag zal het uw veroordeling verzwaren.

Ziet, de bliksem heeft hem getroffen! "Gewis dit is een oordeel van de Almagtige!" hoor ik uitroepen.

Kan dan ook u dat oordeel treffen, gemeente van Opheusden? Was het ook om uwentwil, dat hij op zulk een wijze van u werd weggenomen? Wij weten het niet, wij aanbidden, en willen Gode zwijgen en stille zijn, maar dat is zeker, dat, indien in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die onder u geschied zijn, zij zouden zich in zak en as bekeerd hebben.

Daarom, uw oordeel zal zwaar zijn, zwaarder dan van zo vele Christelijke gemeenten in ons Vaderland, van welke gezegd kan worden: dat er is een honger, een honger, maar niet naar brood en een dorst maar niet naar water, maar om te horen de woorden des eeuwigen levens; waar zij zoeken van plaats tot plaats en vinden het niet.

En wij allen, moeders en vaders, kinderen en zuigelingen in het geloof, brandende fakkels en rokende vlaswiekjes, wij staren de overledene na, wetende dat. hij niet tot ons zal wederkeren, maar dat wij tot hem zullen gaan. Wij mogen leren uit zijn dood, hoe het leven is als een bloem des velds; maar tevens ook, hoe de dood in welke gedaante ook, geen verschrikking heeft voor degenen die in Christus Jezus zijn. Ja, zo weinig verschrikking, dat wij zelfs een eenvoudige vroom Christen hoorden zeggen: *Zalige dood van de zalige dominé. Mocht de Heere mij ook zo in een punt des tijds wegnemen, zo mijn aardse kluisters slaken.*

*Ja Heere Jezus! in Uw machtige armen
Wordt de zoetste troost gesmaakt,
Als zich niemand scheen te erbarmen
Hebben Uw machtige armen
IJz'ren ketens los gemaakt.*

DE BIDSTOND VOOR ISRAËL.

Een warm voorstander en een ijverig voorganger was de afgestorvene in de Bidstonden voor Israël.

Hoe kon het ook anders? Het was een vertroostende gedachte voor zijn ziel, dat de Heer, die in knechtsgestalte de Aarde betreden had, ook nog eenmaal zou wederkomen met grote kracht en heerlijkheid, gelijkerwijs de discipelen Hem naar de Hemel hadden zien heen varen. Hem was de genade geschonken een diepe blik te mogen slaan in de nog onvervulde profetieën uit het Woord van God. Hij lette op de tekenen der tijden, en mocht reeds in de verte liet schemeren zien van dien liefelijke morgen, wanneer de Zon der gerechtigheid zal opgaan met een heerlijkheid als des Eniggeborenen van de Vader, die de Schoonsten der mensenkinderen past, en die nog meer zal opgeluisterd worden door de uitgelezen schare zijner veel duizend heiligen, die Hem vergezellen zal.

Er zijn vele gelovigen die de wederkomst des Heeren op Aarde in twijfel trekken. Doch wanneer wij de Heilige Schrift onbevoordeeld lezen en haar geheel als het Woord van God aannemen, en alle derzelve delen als een volmaakt geheel, dan schijnt ons de lichamelijke en Persoonlijke wederkomst van Christus niet langer een ongerijmdheid, maar zij wordt een onomstootbare zekerheid. Ten allen tijde zijn er Christenen geweest, die zulks betwijfelden, maar tevens ook zulke, die het aannamen als een troostgrond des geloofs.

PAULUS reeds spreekt er van, wanneer hij gelovige vrienden gedenkt: *God zal ze wederbrengen met Christus, dus niet alleen zalig van nu aan, maar nog groter, nog zaliger voorrecht: wederkomen met Christus op Aarde.*

De bedestonden voor Israël hebben haar oorsprong uit dit geloofspunt. ***In het nauwste en innigste verband staat de wederkering van Israël naar het beloofde land met de Persoonlijke wederkomst des Heeren.***¹

Het ongeloof heeft deze verenigingen in een kwade reuk gebracht, alsof de bedoeling ware om twist en tweedracht te zaaien in de Hervormde kerk. Doch deze beschuldiging is geheel ten onrechte. Integendeel, het is de liefde Christi, die drong, bet is de wens dat Israël mocht zalig worden en de volheid der heidenen ingaan. Kan het anders dat de bruiloftsgasten treuren, zo lang de Bruidegom vertoeft? Zuchten ze niet als in barensood: Kom, Heere Jezus! ai! kom haastig! Is het dan te verwonderen dat zij storm lopen op de Heere, of Hij komen mocht, dat zij aanhouden in den gebede, dat de tijden mochten verkort worden, opdat Israël spoedig naar Jeruzalem mocht wederkeren en een nieuw Christenfeest aanbreken: *het feest, het eeuwige feest der loofhutten!*

Niet slechts een enkele uitspraak der Heilige Schrift verkondigt ons deze gebeurtenis. Neen, wanneer de Heilige Geest onze ogen heeft willen openen, dan zien wij dat heilige boek met een gouden ader als doorweven, die spreekt van die heerlijke toekomst, welke de kroon zal zetten op het werk van Koning Jezus.

Tot zo lang de bruidegom vertoeft te komen, zien wij slechts zonde en ellende met alle haar gevolgen, maar op dien groten dag zal het vrede en zaligheid wezen. Wenen en klagen en treuren is het, zolang de bruid nog roepende blijft: *Kom Heere Jezus!*

Maar juichen en jubelen en Hosannah's in hemelse akkoorden zullen er gehoord worden bij Zijn wederkomst. Is het wonder dat de bruid, de kerke Christi blijft roepen:

¹ Er wordt door sommigen gesuggereerd dat de leraars onder de Kruisgemeenten geen of bijna geen uitgesproken toekomstverwachting hadden. Dit is onjuist. Ds. Van den Oever had een ruime visie hierop, ds. Fransen niet minder.

kom, Heere Jezus! Dat zij telkens zuchtende vraagt: "Wat is er van de nacht? O Wachter! welk een dag wordt aan de kim verwacht?"

Zie, Israël zal wederkeren naar het land hunner vaderen op wagens en muilezelen en snelle lopers. De Heere heeft gesproken: Ik zal u uit de heidenen halen, en Ik zal u uit al de landen vergaderen en Ik zal u in uw land brengen. En op een andere plaats: Ziet, Ik zal de kinderen Israëls halen uit het midden der heidenen, waarheen zij getogen zijn en zal ze vergaderen van rondom en brengen ze in hun land. En Ik zal ze maken tot een enig volk in de lande, op de bergen Israëls; en zij zullen allen tezamen een enigen Koning tot Koning hebben en zij zullen niet meer tot twee volken zijn.

En: Hij zal een banier oprichten onder de Heidenen, en Hij zal de verdrevenen Israëls verzamelen, en de verstrooiden uit Juda vergaderen, van de vier einden des aardrijks.

En elders: En ik zal het overblijfsel Mijner schapen zelf vergaderen uit al de landen, waarheen ik ze verdreven heb; en ik zal ze weder brengen tot hunne kooien, en zij zullen vruchtbaar zijn en vermenigvuldigen.

En Ik zal uw gevangenis wenden, en u vergaderen uit al de plaatsen, waarheen Ik u verdreven heb, spreekt de Heere; en Ik zal u wederbrengen tot de plaats, van waar Ik u gevankelijk heb doen wegvoeren.

Zo zegt de Heere Heere: hoewel Ik hun verre onder de Heidenen weggedaan heb, nochtans zal Ik hun een weinig tijds tot een heiligdom zijn, in de landen waarin zij gekomen zijn.

En wat heeft de Messias Zelf gesproken omtrent Zijn wederkomst? Wanneer wij lezen Mattheüs 24, dan zien wij hoe nog een grote vervolging zal moeten voorafgaan, waarin alle de getrouwe belijders van de gekruiste Christus delen zullen. "Velen zullen komen in de naam van Christus en zullen velen verleiden. En gij zult horen van oorlogen en geruchten van oorlogen. En het een volk zal tegen het andere opstaan en het een Koninkrijk tegen het andere honingrijk: en daar zullen zijn hongersnoden, en pestilentiën, en aardbevingen in verscheidene plaatsen."

Tevens lezen wij dat er grote verwoestingen op de Aarde zullen plaats hebben, dat twee derde der inwoners zullen worden uitgeroeid en de overigen in grote verdrukkingen zullen komen, doch eindelijk, daardoor gelouterd, verlost zullen worden. Jeruzalem zal op nieuw belegerd en geplunderd worden.

En dan! hoort wat de Ziener Zacharia, de zoon van Berechiah in de Naam van zijn grote Zender horen doet:

"En de Heere zal uittrekken, en Hij zal strijden tegen die heidenen, gelijk ten dage als Hij gestreden heeft, ten dage des strijds. En Zijn voeten zullen te dien dage staan op de Olijfberg, die voor Jeruzalem ligt tegen het Oosten; en de Olijfberg zal in tweeën gespleten worden naar 't Oosten en naar 't Westen, zodat er een zeer grote vallei zal zijn; en de een helft des bergs zal wijken naar 't Noorden en de helft deszelfs naar Zuiden. Dan zat het te dien dage geschieden, dat er niet zal zijn het kostelijke licht, en de dikke duisternis. Maar het zal een enige dag zijn, die de Heere bekend zal wezen; het noch dag noch nacht zijn; en het zal geschieden ten tijde des avonds dat het licht zal wezen. En het zal geschieden, dat alle de overgeblevenen van alle Heidenen, die legen Jeruzalem zullen gekomen zijn, die zullen van jaar tot jaar optrekken, om aan te bidden de Koning, de Heere der heirscharen, en om te vieren het Feest der loofhutten."

Zacharia 14.

Dan zal de dag zijn aangebroken waarvan de veelgeliefde en hooggeschatte, DA COSTA in profetische verrukking gezongen heeft:

..... O wachter, wat is er van de nacht,

*O wachter! welk een dag wordt aan de kim gewacht?
 De wachter antwoordt: Hoort het woord des Heeren Heeren!
 De dag breekt aan, dat ziet! een Koning zal regeren,
 Een Rots, een Schuilplaats voor de hogen waterstroom!
 En Hij zal zijn een Scheute uit d' afgehouden boom
 Van Jesse, die de troon van David zal bekleden,
 En richten Jacobs huis met heilgerechtigheden.
 Hem staren als hun Hoop de verre Heid'nen aan,
 Met d' adem van Zijn mond zal Hij de boosheid slaan,
 Het juk verbrijzelen van 's werelds aartstirannen,
 De Macht der duisternis in 't eeuwig duister bannen,
 En vestigen op aard Zijn eeuwig Koninkrijk
 Van Waarheid, Recht en Rust. Daar zal geen ongelijk
 Noch haat zijn. Ephraïm zal Juda niet benijden,
 Geen volk'ren meer elkaar, geen wolf het lam bestrijden,
 Aan alle plaatsen zal Gods kennis zijn en vreê,
 En overdekken de aarde als wateren der zee.
 Een nieuw Jeruzalem gaat van de Hemel dalen,
 Vanwaar op al wat leeft de Heerlijkheid zal stralen;
 Een meer-dan-Paradijs, van uit de Liefdestroom,
 Der hemelen gedrenkt, — met d' eeuw'gen Levensboom,
 Wiens blaad'ren voor altoos der vollaren smart genezen!
 God zelf zal daar liet Licht, zal daar de Tempel wezen,
 Daar zal geen vloek meer zijn, geen zonde meer, geen nacht,
 De Morgenster gaat op! Hij, Wortel en Geslacht
 Van David! — Vredevorst, naar wien Gods schepselen zuchten!
 Hosanna! 't is Uw rijk! 't zijn van Uw bloed de vruchten; —
 Van al wat de aarde leed sinds de eerste zonde-ellend,
 Van al wat de aard misdeed, de ontknoping en het end!*

Wellicht is het aan de meesten mijner lezers onbekend, dat Engeland zich het eerste heeft opgewekt gevoeld, om zich het lot aan te trekken van het verstrooide volk der belofte.

Dr. CAPADOSE heeft, in een zijner voordrachten bij gelegenheid van een bidstond voor Israël, te Gorinchem voor enige jaren gehouden, ons op zijn eigen, aangename en stichtelijke wijze **het eerste ontstaan meegedeeld van dat genootschap** in dat naburige land en tevens iets van deszelfs gunstige gevolgen vermeld.

Wij willen pogen, al is het dan ook gebrekkig, de voorname inhoud daarvan weer te geven. Moge het dan niet voor alle mijn lezers nieuw zijn, het is en blijft altijd een feit der vermelding waardig, waaruit wij zien kunnen hoe de Almachtige uit schijnbaar kleine beginselen grote gevolgen doet geboren worden.

"In het graafschap Devon in Engeland reden twee heren te paard de buitenverblijven der Lords voorbij, met'vriendelijke gesprekken elkander de tijd kortende. De een dezer vrienden vestigde de aandacht van de andere op een groep hoge bomen, hem vragende of hem ook derzelve geschiedenis bekend was. Op een ontkennend antwoord hernam de vrager, dat aldaar had gewoond een zeer vrome dame, die in haar testament met nadruk had verzocht, dat haar erfgenamen deze bomen niet zouden doen omhalen of uitroeien, voor dat de Israëlieten weder naar Jeruzalem zouden zijn teruggekeerd.

De naam van een dezer ruiters was Louis WAY, op wiens gemoed deze geschiedenis

een diepe indruk had gemaakt, omdat in de uiterste wil van deze dame zulk een krachtige geloofsovertuiging gelegen was. Hij wilde zich dan ook overtuigen of er in Gods Woord genoegzame grond te vinden was voor zulke een verwachting.

Biddende vangt hij dat onderzoek aan, biddende gaat hij er mede voort en wordt; door de Heiligen Geest zo diep ingeleid in de onvervulde profetieën, in de oordelen en beloften, die nog te wachten zijn, dat hij een liefde opvat voor het volk der belofte, waarvan hij vroeger niets kende. Hij komt tot de overtuiging, dat hij zijn krachten en zijn belangrijk vermogen aan de zaak van Israël wijden moet.

Al spoedig heeft hij een tweede tot zijn grootse plannen overgehaald, de godzalige CHARLES SIMEONS. Toen zochten beide mannen ook bij anderen een biddend werkzame ijver op te wekken, zodat dien ten gevolge het Londens Genootschap ter verbreiding van het Christendom onder de Joden werd tot stand gebracht. De onvermoeide pogingen van deze beide mannen werden langs hoe meer met de gunstigste uitslag bekroond. Al spoedig werden bedestonden en bepaalde prediking voor Israël aangevangen, en weldra werd er een gebouw binnen Londen ingericht voor een kleine gemeente, allen uit bekeerde Israëlieten bestaande.

Toen ondernam Louis WAY een reis door Europa, om allerwegen de Christenen tot dat zelfde doel op te wekken en het verstrooide Volk, op wiens aangezicht nog altijd een deksel ligt, volgens des Heeren Noord, de Christus Gods te prediken, het te spreken naar het hart van Jeruzalem en toe te roepen in de naam van de Heere Zebaoth: *dat hun strijd vervuld is, dat hunne ongerechtigheid verzoend is, en dat zij van de hand des Heeren dubbel ontvangen heeft voor alle haar zonden.*

En wanneer wij nu letten op de vruchten, die dit genootschap heeft opgeleverd, dan moeten wij de aanbiddelijke wijsheid van God bewonderen, Die uit de schijnbaar beuzelachtige wilsbepaling van die dame zulke grote gevolgen heeft doen geboren worden. Want sedert ruim dertig jaren dat het Genootschap door bovengenoemde mannen werd opgericht heeft het miljoenen Bijbels en Nieuwe Testamenten alom verspreid.

Onderscheidene Hebreeuwse Scholen zijn er opgericht, die allen bloeiende zijn, terwijl sedert enige jaren meer dan 500 volwassenen tot kennis en geloof aan de Koning der Joden zijn gebracht.

Ja, Christenen! uw Koning komt! Eenmaal kwam hij arm, rijdende op een veulen het jong ener ezelin, maar dan! ... met zijn uitverkorenen met grote majesteit en heerlijkheid, dan zullen ze Hem zien, wien ze doorstoken hebben. Dan is de bede vervuld geworden: *Uw wil geschiedde op Aarde als in de Hemel.* Want dan heeft de Heere zijn engelen uitgezonden met een bazuin van groot geluid om zijn uitverkorenen te vergaderen uit de vier winden. Dan worden de schapen van de bokken gescheiden, dan is vervuld geworden hetgeen gesproken is: *deze is de eerste opstanding!*

Niet door kracht of geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden, spreekt de Heere.

Met deze woorden opende de waardige afgestorvene de reeks van voordrachten die hij hier en elders hield. Indien wij ons niet vergissen dan was Gorinchem, vroeger de stad zijner inwoning, de plaats waar hij de eerste bidstond heeft gehouden. Door zijn ernstige toespraken had hij enige Christelijke vrienden opgewekt, om zich te verenigen en toch het oude Israël niet te vergeten, waar toch maandelijks de bekering der Heidenen aan de Koning der Kerk wordt afgesmeekt, opdat hun volheid mocht ingaan.

Een vreemd verschijnsel toch in onze Hervormde Kerk! Maandelijks verenigt men zich in den gebede voor de blinden Heiden, en Israël wordt vergeten niet alleen, maar het gebed voor Israël vindt zelfs de hevigste tegenkating, zo zelfs dat men zich in

concertzaal of schouwburg tot dat doel verenigen moet, omdat kerkgebouwen daarvoor worden geweigerd. Naar wij meen, maakt Leiden en Delft hier op een gunstige uitzondering.

Zonderling! en toch, wij hebben het hierboven reeds aangestipt, de oorzaak ligt in een verkeerde beschouwing. Althans wij hopen dat het niets anders is, want indien zulks het geval ware, dan zou het gelijk staan met het doel van Paulus, toen hij was op de weg naar Damascus en het woord hoorde: Ik ben Jezus, Dien gij vervolgt! Dan is het niet vervolging of haat tegen de leden van de vereniging: **Vrienden Israëls**, maar dan is het vervolging en haat tegen de gekruiste Christus, de Joden wel een ergernis en de Grieken een dwaasheid, maar een kracht Gods tot zaligheid voor een iegelijk die gelooft.

Wij nodigen u uit de grijze muren van het aloude Dordrecht binnen te treden. Dordrecht! zalige herinnering aan de Dordtse vaders die goed en bloed veil hadden tot handhaving der zuivere Hervormde leer. Wij weten hoe zij in de jaren 1618 en 1619 bij een vergaderd waren en daar de Nationale Synode vormden. Het ligt niet in ons plan om te spreken over de handelingen van die Godzalige mannen, noch over de verguizing die hun tweehonderd jaar later nog ten deel valt. Wij willen alleen u uitnodigen met ons het gebouw te beschouwen waar die mannen vergaderden.

Het is nog geheel hetzelfde gebleven, alleen het doel waartoe het thans is dienende, is van een geheel andere aard. Voor enkele jaren was het een tempel van Bacchus, thans kan men er zien hoe de jeugd kunsten leert maken, met andere woorden: de gymnastiek wordt er onderwezen. Wanneer eens een van die mannen konden opzien, en zij werden daar die dartelende kinderen gewaar, klimmende en klauterende, dan zouden zij gewis de handen in elkander slaan van verbazing, of wellicht vragen: zijn dit kunstmakers?

Dan, genoeg, wij verlaten dat gebouw en wandelen de Munt door, de Voorstraat en Nieuwbrug over, rechtsom de Wijnstraat in en zo naar de Komedie. Naar de Komedie? Ja, maar het is geen blinkende armoe, noch trotse ellende die daar vertoond zal worden, het zijn geen geschilderde decoraties, die gij zien, geen hoorn- of strijkmuziek dat gij horen zult, het is thans **Bidstond voor Israël**.

Bidstond voor Israël in de komedie! het klinkt vreemd. Ja, er zijn zelfs mensen wien het ergert, zo zelfs dat ze die vergaderingen mijden, omdat, zo zeggen zij, de Heer niet zal inkomen daar, waar altijd de boze gediend wordt. Wij bejammeren de kleingeestigheid van zulke Christenen, doch door hetgeen zij daar tot tegenwerping gebruiken, spreken zij zelf hun veroordeling uit. Elke wedergeborene is daar een bewijs van.

Ik vraag u: wat waart gij toen gij nog rondtaste in de dikke duisternis? Waart gij toen een tempel des Heiligen Geestes? Neen, maar uw hart was het eigendom van de vader der leugenen, die daarin vrijen toegang had. Onverhinderd het gij hem uit- en ingaan, hij woonde daar vrij en gij diende hem onverhinderd, nietwaar? Moet gij niet ten volle beamen, gelovige? Welnu datzelfde hart is nu de woonplaats van de Heiligen Geest en toch nog menigmaal neemt de boze daar zijn intrek. Ziet, daar is aanhoudende strijd, wie er wonen, wie er heersen zal. En zou dan de geest der genade daar niet willen binnenkomen, waarop op andere avonden de wereld en de boze wordt gewierookt?

Nee, de Heer heeft zelf gesproken: *waar twee of drie in mijnen naam vergaderd zijn, daar ben Ik zelf in het midden*.

Het moge dan anderen hinderen, ja zij mogen zelfs in hun gewaande ijver de man veroordelen die daar als voorganger optreedt, wij gaan er met volle vrijmoedigheid binnen en bejammeren het zelfs dat het Comité het nog zo ver niet heeft kunnen

brenge, dat die verenigingen niet *geregeld maandelijks* kunnen plaats hebben. En zouden wij zulks niet? Hoe menigmaal moesten wij zeggen: *de Heere was in ons midden, het was mij goed aldaar te zijn.*

Ja, niet zelden is het mij gebeurd dat ik moest uitroepen:

*Hier wordt de rust geschonken,
Hier 't vette van Uw huis gemaakt,
Een volle beek van wellust maakt,
Hier elk in liefde dronken.*

Wat doet gij uw zielen te kort, die uit vooroordeel of valse schaamte, of welke andere redenen daar niet komen wilt. Och! blijft toch niet terug, blijft toch niet terug, indien gij uw zielen lief hebt.

Misschien zult gij verslagen naar uw woning terugkeren. Maar ... maar ... er is een verslagenheid naar de wereld, die de dood werkt, maar er is ook een verslagenheid, een droefheid naar God, die een onberouwelijke bekering tot zaligheid werkt, voor een iegelijk die gelooft.

Ziet, wij bidden voor de bekering van de Jood, van de verachte Jood, die zolang aller uitspuwsel, aller afschrapsel is geweest.

Maar hoort wat Paulus heeft gesproken Rom. 11: 15. *Want indien hun verwerping de verzoening is der wereld, wat zal de aanneming wezen, anders dan het leven uit de doden?*

Naar aanleiding van deze woorden zagen wij dan ook Ds. VAN HERWAARDEN in de jongstverloopen bidstond ons voorgaan. Hij schetste hoe de Joden door hun ongelooft zichzelf van de zegen hadden beroofd en daardoor andere takken op de boom werden ingeënt en de Heidenen het Evangelie was verkondigd. En indien hun verwerping reeds de verzoening is der wereld, wat zal het dan wezen, wanneer die twaalf stammen zullen opgaan naar Sions Godgewijden top, wanneer zij de gekruiste Christus tot hun Koning hebben en zij Hem zullen zien en aanbidden. Dat zal het leven uit de doden zijn.

Dan zal de volheid der Heidenen ingaan. Dan zal Hij komen op de wolken, de Koning der Joden, nadat de aarde vooraf door de roede van de Antichrist is getuchtigd geworden.

Ziet reeds beginnen zich de doodsbeenderen in de doodsvallei te bewegen; reeds begint de vijgenboom teer te worden. Juicht en verheugt u dan, alle gij kinderen Gods! Gij zult delen in dat heil; hun aanneming zal uw leven zijn

Maar gij, die nog vervreemd zijt van het burgerschap Israëls, die nog leeft zonder God in de wereld! O, wij bidden u, ook voor u zal Hij komen; maar wanneer hier Zijn kruis en Zijn smaadheid u niet dierbaar worden, dan zult gij Hem zien, maar het zal zijn als uw vertoornde Rechter. De Heere behoede u! en lere u te kermen en te smeken: *Heere Jezus ontferm u mijner!*

Deze en dergelijke beschouwingen mochten wij van de waardige man horen, die in zijn gebed en smekingen voor Israël én in de gemoedelijke en hoog ernstige voordracht blijken gaf hoezeer hem het lot van Israël ter harte ging.

Doch tevens het heil van allen, die daar tegenwoordig waren, lag hem op de ziel. Met de hoogste nadruk wees hij allen de weg ten leven, en het heil dat in Christus is, terwijl hij vele bekommerde zielen tot troost en bemoediging was,

Wij eindigen met de bede dat het de Heere mocht behagen om vele leeraars in de Nederlandse Hervormde Kerk op te wekken om de belangen van het volk der belofte gemeenschappelijk voor de genadetroon te brengen. Waar zulks geschiedt in afhankelijkheid van de Allerhoogsten, daar kan het niet anders of het moet tot zegen verstrekken van onsterfelijke zielen en bevorderlijk zijn aan de uitbreiding van het rijk van Hem, die is de Waarachtige God en het Eeuwige Leven, van Wie DA COSTA gezongen heeft:

*En verwacht het heil van Hem,
Groten, kleinen; zondaars, volken!
In dat kraken Zijner wolken
Dreigt een oordeel, roept een stem.
Dat Hem alles hulde geve,
Heimnen brenge, knieën buig!
Hem, de Rechter! de aarde beve!
Hem de Koning! de aarde juich!*

*Plast het tranen, ruist het bloed,
Rondren woede- en lasterkreten?
God als Koning is gezeten
Over d' opgezette vloed.
Wederkaatst door hemelpsalmen,
Antwoordt uit het Heiligdom,
Midden onder de onweersgalmen,
't Jongste woord Zijns WOORDS.*

WOLKEN EN DONKERHEID.

Wolken en donkerheid omringen de troon van de Koning der Koningen. Waar wij onze ogen wenden, voor of achter ons, overal stuiten wij op wolken en donkerheid die onzen blik benevelen.

Wanneer wij, overtuigd zijnde dat niets geschiedt bij geval, doch dat alles door de Almachtige niet wijsheid bestuurd wordt en geregeld, onze ogen slaan op bijzondere volken of op bijzondere personen, altijd en overal staan wij stil en vragen waarom? en andermaal waarom?

Duizenden vragen met duizenden verdubbeld, blijven onbeantwoord, raadsels zonder tal doen zich aan ons op, zodat het ongeloof vaak twistende uitroept zou er wetenschap Zijn bij de Allerhoogste en de kleingelovige kermt en klaagt: *mijn weg is voor de Heer verborgen, mijn recht gaat voor mijn God voorbij.*

Wenden wij ons naar het aloude Israël en slaan wij hunne wandeling gade door de woestijn, allerwegen ontmoeten wij de Jehovah, gehuld in wolken en donkerheid. Voor hen uit gaat Hij zelf, des nachts in een vuurkolom, des daags in een wolkkolom. En wanneer Hij zich op de berg Sinaï aan de Zijn openbaart, dan omhult Hij zijn majesteit en macht in wolken en donkerheid, en de ganse berg Sinaï rookte, omdat de Heere op denzelfden neerkwam in vuur en zijn rook ging op, als de rook van een oven, en de ganse berg beefde zeer.

Ziet David, de man naar Gods hart. Hij had gezondigd, hij was gevallen. zijn begeerte was ontbrand tot Bathséba, de begeerlijkheid baarde de zonde. Om zijn misdaad te bedekken, had hij zich schuldig gemaakt aan de dood van zijn getrouwen Uria. De Heere God, Die te rein van ogen is, dan dat Hij het kwade zou kunnen aanschouwen, zond tot hem de profeet Nathan, die hem het schrikkelijke woord toesprak: *Gij zijt die man!* Nu dan, het zwaard zal van uw huis niet wijken. Maar de Heere heeft uw zonde weggenomen, gij zult niet sterven.

Ziet, David had gezondigd, Hij was de schuldige, doch Hij zonde niet sterven, doch van zijn huis, van zijn vrouwen en kinderen zonde het zwaard niet wijken. Wij vragen, moesten dan deze onschuldig lijden voor hem die de misdaad had gepleegd?

Later zien wij hoe dezelfde man zich verhovaardigde en tegen de wil des Heeren zijn volk het tellen. Een hoogmoedig man is de Heere een gruwel, daarom, de straf volgde op de misdaad. Maar hem? vragen wij; en wij zeggen het David na: *Ik, ik heb gezondigd, maar wat hebben deze schapen, die onschuldigen aan mijn misdaad, gedaan?*

En wanneer de Almachtige zijn oordelen op Aarde zend, dan ontdekken wij, dat de goddeloze en de rechtvaardige beide daar in delen. Neen, niet zij alleen, worden door de slaande hand Gods getroffen, die lust hebben in de paden der ongerechtigheid, maar diegene, welke een walg hebben aan de zonde, en wier lust het is om der gerechtigheid van Christus deelachtig te worden, delen in dezelfde kastijdingen, in dezelfde rampen.

Is het daarom te verwonderen, dat er menig onbekeerde, die in buitengewone mate de tuchtroede des Heeren ondervindt, wel eens twijfelt of God zich wel met hem bemoeit. Och! zolang wij uit onze eigen ogen blijven zien, staren wij met betrekking tot de Almachtige, op een donkere wolk, laat ik liever zeggen op een donkere hemel, zonder een enkele ster, die een straaltje licht verspreid.

De weg vóór de zodanigen ligt in het duister; achter hem is het nacht; zijn voeten weigeren hem schier hun dienst, hobbelig en hobbeler wordt het pad, slangen en basiliken sissen om hem heen, en hevige orkanen dreigen hem om ver te werpen. Eenzaam staat hij daar, vrezende een enkele voetstap verder te gaan. Geen straaltje

hoop gloort aan de gezichteinder. De mensenmoorder, die onzer zielen vijand is, zoekt hein door zijn schijnschone redeneringen te belezen.

"Wat toeft gij langer hier," zo spreekt hij, "is dat een leven om langer te worden voortgesleept? Maak er een einde aan, ginds op de zachte bodem van die kille stroom; of daar, in de bemoste klove van die diepe afgrond. Wat aarzelt gij? Er leeft geen God die voor u waakt: er is geen eeuwigheid die gij te vrezen hebt."

En gehoor gevende aan zijn inblazingen, vaart hij met hem ten eeuwigen afgrond, waar handen worden gewrongen, waar tongen worden gekauwd van wroeging en naberouw.

Vergun mij mijn lezer, nu ik, sprekende over die eeuwige ellende, als een tussenzin een gezicht mededeel van een begenadigde des Heeren, die het mij gewis niet ten kwade duiden zal, dat ik haar hier spreken laat, omdat ik hoop, dat het wellicht nog een of andere ziel tot zegen mocht zijn.

"Ik was in een sterfhuis geweest en had de weduwe bezocht van de man, wiens ziel zijn woning had verlaten. Rouwklederen had ik gezien, ook tranen, tranen maar niet van droefheid. De man was naar zijn eeuwig huis gegaan. Waar was dat huis? Hij zelf had stervende mijn vraag beantwoord: in de buitenste duisternis is zijn arme ziel!

Ik weende er over, zij was verloren. Vloekende ging zij van hier, vloekende voor haar Rechter! IJselijk! ik sidderde bij de gedachte hoe deze zou spotten nu zijn vreze gekomen was als een wervelwind.

Met een diep geschokte ziel verliet ik deze woning, om mij naar de mijne te begeven. De nacht volgde, ik lag wakende op mijn leger, en ziet ik zag: een grote kamer. Een talrijk gezelschap was daar aanwezig, die langs derzelfer wanden in een rond kring gezeten waren. Ik vond daarmede een plaats; een lamp hoog aan de zolder opgehangen, verspreidde een akelig, somber, treurig licht. In een hoek van het vertrek was een ledige plaats gebleven. Diepe stilte heerste daar, en het was op aller gelaat zichtbaar, dat er iets ontzettends verwacht werd. Meer dan een kwartier zaten allen in gespannen verwachting en onbewegelijk. Daar wordt in de ledige hoek der kamer een kleine, lage deur geopend, die voor mij onzichtbaar was gebleven, een lange, magere, bleke gestalte nadert, met holle neergeslagen ogen gekleed met een wit gewaad, dat tot aan de knieën reikte. Om zijn middel was een zware ketting geslagen, welker beide einden met een ijzeren hand werden vastgehouden, door een kleine zwarte afzichtelijke gestalte, die hem op de hielen volgde, en met ogen als van vuur, de daar vergaderden onheilspellend aanstaarde. Langzaam ging de gestalte voorwaarts, de ganse kring rond, enige ogenblikken bij elk der aanwezigen stilstaande. Het was mij bang toen hij ook mij naderde; ik had zo menigmaal met hem gesproken van de straf, die de goddeloze wacht; ik had hem zo vaak de verlossing in Christus gepredikt. En nu! was hij gekluisterd verlossing die eeuwige boeien! Even langzaam ging hij verder, tot hij genaderd zijnde aan dezelfde deur, die door een onzichtbare hand werd geopend, beide pijlsnel als in de diepte verdwenen en de deur met een holle en doffe slag werd toegeworpen.

Toen zag ik niets meer, maar mijn ziel verhief zich tot God, Die geen lust heeft in de dood des zondaars, maar daarin dat hij zich bekere en leve. En ik smeekte dat het Hem behagen mocht, dat dit voor mij en voor velen tot verschrikkelijke waarschuwing mocht zijn, om toch te bedenken, wat tot onze eeuwigen vrede dient.

Dan Gode zij dank! niet allen die hier beneden zulke donkere wegen te bewandelen hebben, wachten zulk een droevig einde. Er zijn er die even als de gemelde, hier bedrukt met tranen hun weg bewandelen. Smart op smart wisselt bij hen de dagelijkse moeilijkheden en verdrietelijkheden af. Teleurstelling is hun trouwe gezellin, die hen

bij hun ontwaken tegensnelt en met hen ter ruste gaat. En even als de Bijbelheiligen roepen zij uit, dat het beste van 's mensen leven is, moeite en verdriet. Donker is voor hen de toekomst, geen enkele ster ontdekken zij aan de gezichteinder. Maar moge boven hun hoofd de een wolk de andere al in zwarteheid en duisternis overtreffen, de randen van dezelve zijn omzoomd, omzoomd met louter goud. Een bekende Ierse schrijfster zeide eens, dat de donkerste wolken met goud gevoerd waren. En dit gelooft ook onze pelgrim.

Of, om in meer verstaanbare taal te spreken. Wolken en donkerheid omringen hem; het is de Heere die hem hier heeft geplaatst, die zijn lief en zijn leed met de diepste wijsheid en de tederste liefde heeft afgewogen. Hoe donker het om hem heen moge schijnen, hij weet het en dat is het fundament waarop hij veilig rust: de Heere spreekt: *Mijn raad zal bestaan en Ik zal al Mijn welbehagen doen.*

Met dat geloof worden bergen vlak en zeeën droog. Wel wordt het hem vaak bang om het hart, vooral dan, wanneer de boze hem belaagt en zijn ziel zoekt te zitten als de tarwe, en boze mensen, als zo vele werktuigen van dien vijand, hem het leven zoeken te benauwen. Dan, Die vóór hem is, is sterker dan die tegen hem is. Die Sterkere leert hem psalmen zingen in de nacht; en niet zelden hoort men de wanden van zijn binnenkamer weergalmen van Godgewijde klanken als deze:

*Als ik omringd door tegenspoed
Bezwijken moet,
Schenkt Hij mij leven.
Is 't dat mijn vijands gramschap brandt,
Zijn rechterhand
Zal redding geven.
De Heer is zo getrouw als sterk,
Hij zal Zijn werk
In mij volenden.
Verlaat niet wat uw hand begon
O Levensbron!
Wil bijstand zenden.*

Welzalig hij, die zijn heil en zijn hulp alleen verwacht van de Heere der heirscharen. Die heeft hier niets te vrezen, want al is het dat de bliksems van Sinaï hem de ogen schier verblinden, hij weet dat God de Heer leeft en waakt. Hij weet, dat Hij zijn Vader is in Christus en dat van zijn liefde, dood noch hel, hem scheiden kunnen; al is zijn weg hier nog zo donker, en al zijn de raadsbesluiten van de Eeuwige nog zo duister en raadselachtig.

Jawel, duister en raadselachtig voor ons kortzichtig oog.

*Wij ingebeelde wijzen,
Wij blonden en wij grijzen
Wij weten bitter min.*

Waar wij de ogen wenden, voor of achter ons, naar boven of naar beneden, wij komen steeds tot dezelfde slotsom: wij weten bitter weinig.

Slaan wij onzen blik op een slagveld. Het is God de Heere onder Wiens toelating al dat bloed uit die wonden vloeit. Hij hoort het kermen van die gekwetsten, die laatste adem van die stervenden. Zijn Alziend oog slaat die duizenden gapende wonden gade, en die harten die daar weldra voor het laatst zullen hebben geklopt. En Hij hoort of daar een vloek of een zucht om erbarming van uit die vege lippen gaat.

Waarom, indien dan God alles bestuurt, indien Hij de liefde Zélf is, waarom dan zo vele mensen daar opgeofferd aan de luimen van een of meer despoten? Waarom het zo ver laten komen en niet liever die bloedige krijg tegen gehouden? Waarom

Zwijg toch met uw vragen, die de blijken dragen van uw beperkt verstand. Uw gedachten zijn niet Zijn gedachten en uw wegen niet Zijn wegen. Wie, vraag ik, wie is ooit Zijn raadsman geweest? *Bij schept het licht en Hij formeert de duisternis. Hij de Heere doet alle deze dingen.*

Wij zouden deze en dergelijke vragen kunnen verdubbelen; dan, waartoe de sluier op te lichten die zo veel voor ons verbergt?

Laat ons veeleer elkander zoeken te wijzen op twee gezichtspunten, ze zijn de volgende:

1. Eeuwig wolken en donkerheid.
2. Tijdelijk wolken en donkerheid.

Vooraf keren wij nog even naar Opheusden met onze gedachten terug. Wij zien daar de Godsman het huis des gebeds binnen gaan. Hij beklimt, na zich in de liefde des Almachtigen te hebben aanbevolen, de kansel. Daar staat hij in de kracht zijns levens, slechts een en veertig zonnen rolden over dat eerwaardige, mannelijke hoofd. Zijn gade vergezelde hem met haar gedachten; zijn kinderen waren vrolijk en dartelende achtergebleven. Hij stond daar op zijn post, de wacht houdende in het huis des Heeren. Dáár zou zijn stervensponde zijn. In het midden van zijn gemeente zou de dood hem terneer slaan. Wij weten het, wat er geschiedde. Arme weduwe! onze harten hebben gebloed, bij de mare van het verscheuren van die band op zo schrikkelijke wijze.

Arme kinderen! twee uwer zullen weinige herinneringen met u in het leven medenemen van uw waardige vader. Maar de oudste! de eersteling zijner kracht! Hoe weinig dacht gij in uw jeugdige dartelheid, toen gij enige dagen vroeger, met de afgestorvene wandelde langs de oevers van de Rijn, dat gij hem zo spoedig zoudt moeten missen en gij zijn vaderlijke lessen en vermaningen niet meer horen zou? Ja, ook u beklagen wij, en wij bidden voor u, dat gij, reeds vroeg uit behoefte, — want uit gewoonte hebt gij het reeds lang gedaan, uw knieën zult leren buigen voor Hem, Die uw vader van u wegnam en Die nu voortaan zelf uw Vader wezen wil. Gij gaat een wereld tegen die in het boze ligt, die vriendelijk toelachen en vleien zal, en wanneer gij door haar listen bekoort, u aan haar overgeeft, dan is het einde geen vrede. Herdenk toch altijd bij al wat u ontmoet, aan het einde van uw vader. Voor uw moeder, voor u en voor alle de betrekkingen en zijn vele broeders en zusters in de Heere, was zijn dood smartelijk, maar, ... maar vergeet het toch niet: zijn einde was vrede.

Evenals Elias werd uw vader in een onweder ten hemel opgenomen. Gij staat daar nu als een wees; maar indien gij wandelen zult in de voetstappen van de afgestorvene, dat wil zeggen, indien gij door het geloof in Jezus Christus met God verzoend zijt geworden, dan zijt gij een zoon, een geliefde zoon van de Koning der koningen, van de Heer der Heeren.

Wij zagen u, enige dagen na de treffende gebeurtenis, terwijl gij u bezig hield met uw hond en wij staarden u met weemoedige blikken aan. Want gij hebt zoveel verloren, en mij dunkt, gij moet wel eens vragen, waarom zou God mij zo vroeg mijn moeder en nu reeds mijn vader hebben ontnomen?

Vraag het niet, lieve jongen! en wanneer die vraag in uw jeugdig hart; opkomt! och! ga dan naar uw Hemelse Vader en stort dan bij Hem dat volle hart uit. Nergens,

nergens kunt gij beter uw klachten kwijt raken, dan aan dat eeuwig trouwe Vaderhart. Er is toch ook nog één, die u tot moeder zijn wil, zij heeft ook even als gij veel verloren. Mocht het voor de troon der Genade uw dagelijkse bede zijn of worden, dat de Heilige Geest u bekwaam mocht maken, om door kinderlijke liefde en gehoorzaamheid, u aan haar te hechten en zo door wederzijdse gehechtheid, zij u een lieve moeder en gij haar een dierbare zoon zijn; een waardig evenbeeld van uwen waardig vader.

En hiermede nemen wij afscheid van u, terwijl wij hopen u in den gebede te blijven gedenken; er de wens bijvoegende, die ook nu nog die van uwen vader blijft, dat wij elkander eenmaal mogen ontmoeten onder de gemeente zonder vlek of rimpel.

Eeuwig wolken en donkerheid! Eeuwig nacht! Eeuwige duisternis! Schrikkelijke, ontzettende gedachte! Zou het mogelijk zijn? Zou God, die toch alles geschapen heeft, zo met Zijn schepselen kunnen handelen? Zouden wij dat " eeuwig" wel zodanig moeten opvatten, zou het ook de betekenis hebben van "vele jaren"? God is toch liefde! Ik lees toch, dat een moeder haren zuigeling kan vergeten, doch dat God de zijn nooit vergeet of verlaat. Zou God niet onrechtvaardig zijn, indien Hij mij voor altijd, niet oenige jaren maar altijd, eindeloos tot de eeuwige duisternis verwees? Zulk een straf zou toch al te zwaar zijn, zo goddeloos ben ik toch immers niet? Ik heb toch altijd mijn best gedaan om alle mijne plichten getrouw waar te riemen. Ik ben ijverig in mijn beroep of huishouden, een getrouw huisvader of huismoeder. Ik geef een ieder het zijn en ja ik behoor juist wel niet onder de fijnen, maar ik ga toch elke Zondag te kerk, ik bid op de behoorlijke tijd en elke morgen lees ik een hoofdstuk in de Bijbel, die reeds verscheiden malen geheel door mij is doorlezen. Getuige de schrapjes die er voorin op het schutblad staan, welke, zodra als ik het laatste hoofdstuk heb uitgelezen, telkens met één vermeerderd worden. En dan met dat alles: eeuwige duisternis! Nee, ik geloof het niet. Ik geloof zeker dat ik in de hemel kom. Waarom zou Jezus dan gestorven zijn? Dan was zulks immers niet nodig geweest. 't Is wel akelig: de dood; maar ik denk er maar liever niet aan, het maakt zo treurig en zo somber. Als ik op mijn sterfbed lig, dan heb ik ook nog altijd tijd genoeg, om daar eens ernstig over na te denken. In allen gevalle is er nog geen gevaar en komen die dagen, dan komen die plagen.

Ziet, dat is de redenering van het ongelooft, van de wereldling, getrouw ondersteund en bijgestaan door Beëlzebul de overste der duivelen.

Ongelukkige mens die zo u begoochelen laat en verblinden. Hoe kan het toch mogelijk zijn, dat gij zo de spot met uw onsterfelijke zielen drijft? Wat zal het voor u te zeggen zijn, wanneer gij bedrogen uitkomt en gij slaat uwe, ogen op in de eeuwige duisternis. Och! sta dan toch eens een ogenblik stil bij die gedachte en hoort wat God zelf en niet een nietig mensenkind tot u spreekt.

Gij vraagt of God zo met Zijn schepselen zou kunnen handelen en hen voor eeuwig doen verloren gaan?

Ja, God zal zo handelen met u en met allen die op dien weg blijven voortgaan. Zegt God niet in Zijn Woord: vervloekt is een iegelijk die niet houdt alle de geboden die in dit boek geschreven zijn om dat te doen.

En gedurende zijn omwandeling op aarde sprak de Heere Jezus, de waarachtige God Zelf: *al wie een vrouw aanziet om ze te begeren, die heeft reeds overspel in zijn hart met haar gedaan.* En: *Die zijn broeder haat is een doodslager.*

Onze grootste zonden zijn niet die, welke voor het oog der mensen openbaar worden. O nee; maar met woorden en vooral met gedachten worden de grofste misdaden gepleegd. *Want uit het hart des mensen komen voort, boze gedachten, hoererijen,*

overspelen, doodslagen.

En hoe kan het anders: wie zal een reine geven uit de onreinen? Allen zijn ze afgeweken, allen zijn ze stinkende en onnut geworden. Hun keel is een geopend graf, slangenvenijs is onder hunne lippen. Of meent gij dat de Allmachtige iets zeggen zal en het niet doen, iets spreken en het niet bestendig maken?

Neen, zowel Zijn bedreigingen als Zijn beloften, ze zijn eeuwig en onwankelbaar, tittel noch jota zal van het gesprokene verloren gaan. De Heilige Schrift noemt ons, zo als wij in zonden ontvangen en geboren worden: Kinderen des toorns, dienstknechten der zonde, kinderen des duivels, haters Gods, die onbekwaam zijn zichzelf te verlossen van de vloek der wet, die op ons rust en die God, uit kracht van zijn heiligheid en onkreukbare rechtvaardigheid, straffen moet en niet anders dan straffen kan, omdat Hij anders ophouden zou de Heilige te zijn en aldus zijn eigen Majesteit zou schenden.

En wat vinden wij verder, *dat al wie de gehele wet zal houden en in een gebod zal struikelen, schuldig is aan allen.* En wie is er die zeggen kan: *ik heb alle deze geboden gehouden van mijn jeugd af aan?* Niemand zal wel zo vermetel zijn en al ware zulks het geval, dan nog is volgens Gods getuigenis de schuld van A'dam over alle ~schen tot verdoemenis. En wat wilt gij bij God uw pligten, uw kerkgaan, uw bijbellezing in rekening brengen? Weet gij wel dat de Heere zegt, dat gij slechts een onnutte dienstknecht zijt, die niets meer gedaan hebt, dan gij schuldig waart te doen? Weet gij wel dat de Heere een walg heeft van uw Bijbellezen en van uw gebeden en dat zij een stank zijn in Zijn neusgaten? Weet gij wel, dat zolang gij niet hebt aangedaan de nieuwen mens, dat wil zeggen, zo lang gij niet wedergeboren zijt, gij op de weg zijt die tot de eeuwige duisternis leidt? Geloof het toch! dat gij uw ziel geweld aandoet, door langer te weigeren om u als een arme zondaar te buigen aan de voeten van de Heere Jezus en in de bewustheid van uwen groten zielenneed uit te roepen:

Heer! ontferming!

Hoor mijn kerming!

Gun genade

Eer ik sterf!

Genade! ziet dat is het rechte woord. Genade en geen zegt! dat is het waarop de zondaar pleiten kan en op het dierbaar offerbloed van Golgótha!

Ziet, daar ligt een misdadiger in de kerker! Hij is geboeid aan handen en voeten. Geen enkele lichtstraal schijnt in zijn donkere cel. Duisternis is het van rondsom. Morgen, wellicht heden zal hij de straf des doods moeten ondergaan. Hij heeft zich schuldig gemaakt aan gekwetste Majesteit. Zijn koning heeft hij beledigd, gehoond en in het aangezicht gevloekt. Hij weet het dat hij de dood verdiend heeft en de vorst is streng rechtvaardig.

Maar hij weet toch ook dat zijn Koning edelmoedig is, dat hij geen lust heeft in de doodstraf. Daarom, hij wil zelf tot de koning gaan, en aan zijn voeten om genade smeken. Hij weet het wel, dat hij het onwaardig is, nochtans zegt hij bij zichzelf: *ik zal het wagen, ik zal bidden en smeken en kom ik dan om, dan kom ik om.*

Ziet zulke arme misdadigers zijn wij allen. Wij hebben de Hogen en Heiligen God gehoond en gesmaad. Wij hebben ons schuldig gemaakt aan gekwetste Majesteit van de Koning der koningen. En niet eens, maar duizend maal duizenden malen, elke dag, ieder uur, elk ogenblik van ons leven. En al ware het dat wij van heden af een leven konden aanvangen: heilig en onberispelijk, waar zullen wij blijven met de schuld die achter ons ligt? Het gedane kunnen wij niet ongedaan maken. Wij hebben de misdaad gepleegd, de straf moet gedragen worden. Wat blijft ons nu over? Och! niets dan de

eeuwige dood te sterven of te roepen en te kermen om genade.

O gij allen die dit leest en die nog leeft onder de vloek en onder de toorn Gods. O! wij bidden u gaat zo als die misdadiger tot de Koning der koningen. Langs deze weg alleen is er genade te verkrijgen, langs deze weg alleen wordt u van de eeuwige duisternis verlost. Ziet! ik heb het ulieden gezegd! Ik ben vrij van uw bloed!

*Helaas! met welk een schrik en angstig schromen,
Zal eens de zondaar voor Gods oordeel komen,
Ziet hij Gods troon en 's Heeren grote macht,
En zich ontbloot van voorspraak tot genade,
En overtuigd als werker van het kwade,
Die 's Heeren stem en roeping heeft veracht.
Ach wat gekerm, gezucht, wat bitter huilen,
Zal daar geschiên, waar niemand kan ontschuijen
Het aanschijn Gods, noch de opgelegde straf, —
Van wie de kelk van 's Heeren toorn moet drinken,
En in de sulfergloed ter nederzinken,
En wonen in het eeuwig duister graf!
Och, laat ons toch hartgrondiglijk bedenken,
Het onderscheid, dat de oordeelsdag zal schenken,
Als de één zal staan als zon aan 't firmament,
Om zich met God in Christus te verblijden;
En de andere gaat om de eeuw'ge pijn te lijden
In 't helse vuur; bedenkt toch wel dat end!*

Wolken en donkerheid! Duisternis! Verberging van 's Heeren aangezicht voor Zijn kinderen! Dat is het deel van alle wandelaars door de woestijn naar het Hemelse Kanaän. David de man naar Gods hart kermde en klaagde: *toen ik zweeg werden mijne beenderen verouderd, in mijn brullen de gansen dag*. En zijn zuchten stegen ten hemel: *Absalom! Absalom! mijn zoon! ach dat ik voor u gestorven ware!*

Jakob wilde niet getroost worden en kermde later dat hij met verdriet ten grave dalen zou, terwijl hij getuigde, dat hij behoorde onder de gasten en vreemdelingen hier beneden. En waar zouden wij moeten eindigen, indien wij uit de Heilige Schrift alle de voorbeelden wilden opnoemen, die er te vinden zijn, om te bewijzen hetgeen wij hier boven gezegd hebben. Staren wij op Jozef, Mozes en Elias, zien wij later de eerste bloedgetuigen voor de zaak van onze Heere.

Vestigen we onze blikken op onze vaders, hoe ze hun bloed veil hebben gehad voor diezelfde zaak en staan wij vervolgens stil, ieder kind van God bij zichzelf, de slotsom van dat alles is, de herhaling van Davids klacht: *het beste van ons leven is moeite en verdriet*. En waarom?

O, wanneer wij door Gods genade niet meer uit onze eigen natuurlijke ogen zien, maar we hebben andere ogen bekomen van God de Heilige Geest, dan beantwoorden wij dit "waarom", en wij zeggen met volle vrijmoedigheid: *om onze zonden*. Zou de Rechter der ganse aarde geen recht doen? Zou de Heere God de zonde, waardoor wij Hem ver-toornd hebben, niet bezoeken ook aan Zijn kinderen? Waarom zien wij dan zo menigmaal, hoe wij in onze eigen zonden worden bezocht? En dit is niet alleen het geval met bijzondere personen, ook in de kerk, ook bij gehele volkeren zien wij hetzelfde. Om onder de velen één voorbeeld te noemen. Waarom laat de Almachtige het toe, dat in de Hervormde kerk zoveel verwarring, zoveel scheuring en zoveel twist is in onze dagen? Zou de reden te zoeken zijn bij hen die wandelen op de beneden

weg des verderfs? Zou de schuld zijn te zoeken zijn bij hen, die de gemeente een Evangelie verkondigen dat bedekt is?

Neen, gelovigen! de breuk ligt in Israël. *Het oordeel begint bij het huis Gods*. Het is om uwer zonden wil. Reeds voor jaren dagtekent die lauwheid, die om der vrede wil de vijand in de armen valt en om toch maar in die vadsige rust te kunnen voortdommelen, blijft uitroepen *vrede, vrede en geen gevaar*. Is het wonder dat de vijand het hoofd opstak en zijn moed tot overmoed overging. En nu hebt gij door die lauwheid het zo ver gebracht, dat gij thans wordt omgevoerd door allerlei wind van lering en dat gij uw kinderen ook daaraan overgeven moet. Nu zou u wel gaarne de schuld van u willen afwerpen en die op uw leraars schuiven, maar zulks is ijdel. Nu ontwaart gij cellen honger en een dorst, om te beuren de woorden des eeuwigen levens. Maar ziet, het baat u niet, het zijn wolken en donkerheid, die zich boven de kerk tezamen pakken. En wanneer gij voort blijft gaan om lijdelijk te berusten onder de verkondiging van een Christendom, *waaruit zij mijnen Heere hebben weggenomen*, dan zal het nog donkerder worden, dan zal het licht worden uitgeblust van de kandelaar en het "waarom" zal licht te beantwoorden zijn: het is om uw zonden!

Zullen wij ook voorbeelden noemen van bijzondere personen? Och wij kunnen er niet van zwijgen. Wij steken de hand in de boezem en er die uithalende is dezelve melaats, geheel en al melaats en wij durven de ogen niet op te slaan naar de Hemel, maar zeggen met de boetvaardige tollenaar: *o God, wees mij arme zondaar genadig*.

Verstaat gij mij mijn lezer! of spreek ik in te geheimzinnige taal? Och! dan zal ik het u niet duidelijk trachten te maken, maar dan bid ik dat de Heilige Geest u zulks moge doen verstaan, Die zal u dan zelf mond en wijsheid geven, om het ook aan anderen mede te deden en het zal meer uw bede zijn:

*Och! of ik klaar en onderscheiden zag,
Hoe 'k mij naar uw bevelen moest gedragen.*

De goddelozen dragen de vloek en het loon der zonde in de eeuwige duisternis, de gelovigen hebben dien hier aan deze zijde te torsen. Zalig onderscheid! Gevoelt gij het kind van God? Zou het u ook de roede leren kussen?

Wat staat gij daar met het hoofd op de borst gezonken, bedroefde Vader! bij het lijkje van uw enig kind? Gij hebt met zijn moeder verscheidene nachten doorgebracht aan dat vege wiegje. Gij zag die duldeloze smarten en gij kon ze niet verlichten. Maar een zwaard ging door uw ziele. Gij voelde hoe de gevolgen van de zonden uwer jeugd door dat lichaampje heen- woelden. En nu starende op zijn lijkje, roept gij het uit, al smoren ook de woorden op uw lippen: *rechtvaardig is de Heere!*

Waartoe dien droeve blik, waarom die glinsterde parel in uw oog, man en vader! bij de aanschouwing van uw echtgenoot en kinderen? Eertijds waart gij een man in staat, niemand kon u deren; uw inkomsten waren ruim, uw bezittingen waren vele. En nu! de armoede is uw woning binnengetreden. En de belijdenis vloeit over uw lippen: "Gij zijt rechtvaardig o God! ik waande mij verheven boven anderen, ik verhief mij op mijn aardse deel, ik vergat de Gever, ik meende dat het mijn eigendom was, maar ziet het was slechts ter leen en daarom heeft de Heere het mij ontnomen. Wel geloof ik, dat mijn brood zeker en mijn water gewis is, maar ... maar. En zijn bede is: *Heere! leer mij eenswillend te zijn met U en uw slaande hand te kussen*.

Hoe worstelt gij daar zo onrustig op uw leger, kind van God? De slaap ontwijkt uw ogen, vanwege de bekommernissen waarin gij verkeert. Gij zijt een grote som geld schuldig en gij kunt niet betalen. Gij wende u naar Hem Wiens het goud en het zilver is en niet het oog op Hem, Die de harten neigt als waterbeken, wende gij een poging

aan bij een uwer bemiddelde kennissen, om die som ter leen te bekomen, doch met een harde weigering werd gij afgeslagen.

"Ziet," zo zegt gij bij uzelve, " zo bezoekt God mijn zonde. Hij zegt in Zijn woord: *keert u niet af van degene die van u lenen wil*; en hoe dikwijls heb ik zulks gedaan om een kleinere som, hoewel het dubbel bij mij was berustende. *Ja Heere! rechtvaardig zijt gij, och! straf mij niet in Uw toorn!*

Zal ik deze en dergelijke voorbeelden vermenigvuldigen?

Och lezer! laat ons het ieder voor ons zelve doen, doch vergeten wij niet om bij ons zelve te beginnen. Het onkruid op de akker van onzen buurman zal ons graan niet beleid celen, laat ons dus eerst op onzen eigenen grond beginnen. De Heere wil er Zijn zegen op schenken, wanneer wij maar in oprechtheid en ootmoed hiermede te werk gaan. Och, mochten mijn zwakke woorden hier nog tot zegen zijn. De zonde maakt scheiding tussen God en onze zielen. De zonde veroorzaakt een magerheid en schraalheid, die ons wenen doet. De zonde ontnemt ons de vrijmoedigheid om te gaan tot de troon der Genade. Och! bedenken wij toch, dat wij niet zijn vleselijk, maar geestelijk en dat de Heere ons heeft genoemd: *het zout der aarde*.

Er is een naamchristendom dat wij liggen laten, doch er is, om het zo eens uit te drukken: een praatchristendom, dat schijnt te geloven, dat het deelgenootschap aan Christus bestaat in het bespreken alleen en niet in het betrachten van Gods woord. Verkwikkend en vertroostend kunnen de gesprekken zijn van de zodanigen, ze kunnen zelfs bekommerde zielen tot zegening zijn en nochtans, ze staan nog niet op een vaste grond. Het is niet genoeg, gaven des Heiligen Geestes te hebben ontvangen, o neen! ook met deze alleen kan de ziel verloren gaan. Wij behoeven niet minder dan de persoon des Heiligen Geestes, Die zelf bij ons woning moet maken, om al de vuilnis en al het onreine daaruit weg te nemen!

Buigen wij de knieën van onze harten, medewandelaars ten eeuwigen leven en zij het onze dagelijkse bede: *Heere! leer mij!* Dan zullen wij niet langer staren op een donkere wolk. De moeiten en bezwaren, de tegenspoeden en rampen, die het deel zijn van de door Christus gerechtvaardigde, zullen wij dan niet langer toeschrijven aan de slechte tijden, noch aan de ontrouw en de boosheid der mensen, doch de Heere zal ons leren om de bron op te zoeken, die bij ons zelve ligt.

Dan zult gij hoogmoedige man! wiens hoogmoed de Heere een gruwel is, de Heere smeken, dat Hij u moge bijstaan om die gruwelijke zonde af te leggen en niet langer uw eer te blijven stellen in uw schande. Zeg ik te veel? Is het geen schande dat een kind van God zich verheft op iets dat buiten hem ligt? Op zijn wereldse goederen, op zijn onafhankelijkheid, op zijn geestelijke gaven, op zijn bekwaamheden in zijn vak of beroep? Is het geen schande zich te verheffen op hetgeen gij slechts ontvangen hebt, gij nieteling! aardworm! Die evenals de bedelaar aan uw deur, uw leven niet zou kunnen blijven rekken, indien de dagelijkse giften ophielden die gij ontvangt.

Dan zult gij, die aan uw geld nog zo verkleefd zijt en er maar niet afstappen kunt, omdat gij vreest, dat gij mocht te kort komen voor u zelve of voor uw kinderen, dan zult gij u in zak en as voor de Heere verootmoedigen, die niet wil dat gij een deel van uw hart aan een anderen God, aan uwen geldgod geven zult. Zeg ik te veel? Is het dan niet waar, dat de gierigheid bij velen uwer een hoge top bereikt heeft, dat gij, wel is waar, veel goeds doet aan Christelijke instellingen, zulks wellicht alleen om uw geweten te bevredigen? Maar wanneer de Heer een offer eist, wanneer gij ontberen moet voor dat offer, waar blijft dan uw barmhartigheid? O wanneer de Heere barmhartig wilde zijn, zo als gij jegens anderen barmhartig zijt, waar, -ik vrage het u, waar zoudt gij dan verschuilen met uwen geldgod?

En gij onoprechte! wanneer het uw dagelijkse bede is en blijft voor de Heere, om van

Hem geleerd te zijn, om door Hem bekeerd te worden, dan zult gij u niet langer aan dien gruwel blijven schuldig maken. Telkenmale als gij in uw vorige zonde vervalt, valt gij de duivel toe, en haalt gij een donkere wolk over uw hoofd, en verlengt gij het zwarte register waarop uw zonden bij de Alwetende zijn aangeschreven, en nagelt gij Hem bij vernieuwing aan het kruis, Die om uw zonden zijn heerlijkheid verlaten heeft. En wie zal nu zeggen: ik ben rein van deze zonden? Wie het moge zeggen: wij niet. Bij ons is de beschaamdheid des aangezichts. *Treed niet in het gericht met uw knecht, o Heere. Reinig mij van mijne verborgen zonden! Schep mij een rein hart, en vernieuw in het binnenste van mij een vasten geest!*

*Verwerp mij van Uw aangezicht toch niet.
Al! laat van mij uw Heil'gen Geest niet, scheiden,
Die kan alleen op 't rechte spoor mij leiden.
Bestier mijn gang, daar Gij mijn zwakheid ziet.
Herschep mijn hart, en reinig Gij, o Heer!
Die vuile bron van al mijn wanbedrijven;
Vernieuw in mij een vasten geest, en leer
Mij aan Uw dienst oprecht verbonden blijven.*

LICHT

En God zeide: " daar zij licht en daar was licht," toen bij de schepping duisternis zweefde op de wateren. God zeide " daar zij licht en daar was licht," in de woningen bij alle de kinderen Israëls in Egypte, toen de Heere drie dagen dikke duisternis over dat land komen liet. 't Was niet de laatste maal dat die stem Gods gehoord werd. Hoe menigeen wandelde hier zijn weg in de duisternis, dat die stem der Almacht sprak. Getuigt het, gij allen! die door Gods genade weten moogt, wat het zeggen wil: *wederom geboren te zijn*. Bekent gij niet, zo als de Schrift het zelf uitdrukt, bekent gij niet, dat gij uit de duisternis zijt overgebracht tot Gods wonderbaar licht?

Ja, de wereld zegt: " God doet geen wonderen meer"; maar is het dan geen wonder, uit de duisternis licht te scheppen? Was het geen wonder, toen Paulus dat heldere licht omscheen? Is het geen wonder als een ellendige zondaar, een dienstknecht van de vader der leugenen wordt herschapen in een kind van God? Ziet, dan omschijnt hem een licht, dat niet te vergelijken is bij het licht der zon. Zalig is hij, die in dat licht wandelt.

Doch wij hebben thans te spreken over het licht dat zich verspreidt, wanneer wolken en donkerheid de gezichteinder van het menselijk leven bedekken.

Wij treden de woning binnen van een gelukkig echtpaar. Ze zijn door innige liefde aan elkaar verbonden; en wat meer zegt dan aardse liefde, ze hebben zich beide toegewijd en plechtig verbonden aan Hem, die Zijn leven gaf voor hun behoudenis. Door dezelfde Geest geleid, hebben zij beide leren treuren over de zonde, die door Gods genade hun tot een afschuw geworden is. De man verheugt zich, indien hij zijn groten God en Zaligmaker kan verheerlijken; en hij is door Hem dáár geplaatst, waar het nu zijn heilige roeping is het Evangelie te verkondigen, en de aan hem toevertrouwde Schapen te leiden niet zijn herdersstaf. De vrouw op haar post zoekt door minzaamheid en beleid haar huiselijke zaken te richten, zoals het de Heere het meest welgevallig is. De drie kinderen aan haar zorg toevertrouwd, en die zij heeft opgedragen aan de Drie-enige God, en welke zij beloofd heeft te zullen opvoeden met haren echtgenoot in de zuivere leer, die beide belijden, draagt ze dagelijks op voor die Genadetroon en smeekt: *och Heere! vorm ze naar Uw beeld*.

Daar gaat hij heen, de gelukkige man, de gelukkige vader. Daar verkondigt hij van de kansel de toorn Gods aan de goddeloze, de vrede aan hem die godzaliglijk wandelt. Dáár treft hem de bliksem van Gods Almacht!

Bedroefde weduwe!! hij is niet meer, de beminde echtgenoot, de tedere vader! Hij is niet meer, aan wiens hand gij zo vreedzaam en zo kalm uw levensweg bewandelde. God nam hem weg! Ween en treur vrij, de kroon is van uw hoofd gevallen. Maar ... maar er is licht in die nacht van smart en jammer:

Wie wacht zijn grootste vreugd in korte levensuren?

Uw vreugd zal eeuwig duren. —

De dood scheidt man en vrouw;

Hun bruijom wacht hen in. —

De hemel kent geen rouw.

"O! wie spreekt mij van vreugd", zegt ge, "onder zulke omstandigheden?" Neen, wij kennen ze, de smart die geen troost begeert, de traan die niet gedroogd wil zijn. Onvatbaar waart gij voor de troost van het Evangelie, toen u de slag werd toegebracht. Toen zant gij daar neder bij het lijk van uw geliefde, en u had niet dan tranen en het was u dan alleen goed, wanneer men bij u kwam om met u, de wenende, te wenen. En toch komen wij om u te zeggen, dat er in dien donkere nacht "licht" te vinden is. Ja, 't

is de Zon der gerechtigheid die schijnt, die helder schijnt. Is het niet zalig te geloven, dat uw echtvriend is overgegaan tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods! In een punt des tijds heeft de Heere zelf, de knoop losgemaakt, die ziel en lichaam tezamen verenigde.

En ik bid u, sla uwen Bijbel eens open, och! daar is toch een bron van troost die onuitputtelijk is; hoe zalig is toch het volk, dat naar Zijn klanken hoort.

Lees daar eens met mij het derde hoofdstuk van de profeet Zacharias. Ziet, hoe de hogepriester Jozua stond voor de Engel des Verbonds. Wie die Engel was, behoeven wij niet te zeggen, dunkt mij, het was een andere Engel dan die, welke aan de profeet het gezicht vertoonde. Het was die Engel des Verbonds, dien Engel van Gods aangezicht, die Vorst van het heir des Heeren, Dien wij hebben leren kennen als de tweede Persoon in de heilige Drieëenheid, die zich vertoonde aan Abraham, aan Mozes, aan Jozua en zo vele anderen; en Die, in de volheid der tijden, zijn heerlijkheid heeft verlaten om hier te lijden en te sterven.

Wij zien dan Jozua daar staan tegen over de Heere Jezus Christus, de Getrouwe Getuige, Die zeide: "is deze niet een vuurbrand uit het vuur gerukt?"

Jozua nu was bekleed met vuile klederen, als hij voor het aangezicht des Engels stond. En Deze zeide: " Doet deze vuile klederen van hem weg", en vervolgens tot Jozua: ziet, Ik heb uw ongerechtigheden van u weggenomen en Ik zal u wisselklederen aandoen. Dus zegge Ik: laat ze een reinen hoed op zijn hoofd zetten; en zij zetten dien reinen hoed op zijn hoofd en zij togen hem wisselklederen aan.

Ziet eens, dat is nu reeds het deel van hem die uw ziele lief heeft. In de onmiddellijke nabijheid van Hem, Dien hij hier heeft verkondigd, als het enige anker der hope, ontdaan van de bemorste klederen der zonde, die vanwege de ingeschapen verdorvenheid hem hier bedekten. de reinen hoed, de hoed der vreugde en der ere hem op het onsterfelijke hoofd gedrukt. En daarbij de wisselklederen aangedaan, die klederen, hem verworven door het enige en algenoegzame offer dat op Golgótha geslacht is. Die klederen, die wit zijn gewassen in het bloed van dat Lam, hetwelk hij nu volgen mag, waar Het heengaat. Daar dient hij nu de Heere God dag en nacht in Zijn tempel; en zal er reeds enigen gevonden en ontmoet hebben, die hij hier geleid heeft tot die eeuwige fonteinen. O! wanneer gij daarheen uw gedachten weiden laat, dan, ja dan wordt het licht, dan zouden uw tranen moeten ophouden te vloeien; want, hoe gij ook hem het levenspad zocht te veraangemen, wat was dat te vergelijken bij die heerlijkheid, die hij nu reeds met volle teugen genieten mag?

En dan, wanneer gij de ogen wendt tot Hem, van Wie Abraham reeds zeide: de Heere zal het voorzien, die is de Waarachtige en de Getrouwe, die tot in eeuwigheid dezelfde blijft. O! Dan gaat het licht op uit de duisternis, want Hij heeft het gedaan. Ja, de Heere heeft het gedaan; Hij zelf heeft uw echtvriend van u weggenomen. En dat met de heerlijkste, de liefderijkste bedoelingen. Hij slaat en bedroeft zijn kinderen, niet omdat Hij lust heeft in hun smart, maar om hunner zielen wil. Welk een krachtig bewijs dat Hij bemoeienis heeft met uw ziel; welk een teken dat Hij u lief heeft met de innigste, tederste liefde. Ja, voor vlees en bloed is het smartelijk; de wonde die Hij u geslagen heeft is groot; maar het is zalig te geloven; en het verspreidt een licht op uw pad, dat Hij, volgens Zijn eigen getuigenis, uw Heelmeester is. Zie, Die de wonde geslagen heeft, wil die zelf ook weder helen. Die bedroefd heeft, wil zelf weer troosten; en ik geloof, dat ofschoon slechts enkele weken, sedert het slaan van die wonde zijn voorbij gegaan, gij het nu reeds ondervonden zult hebben, dat de kastijding een vreedzame vrucht der gerechtigheid werkt, voor degene, die er door geoefend worden.

En zouden wij u dan niet wijzen op dat Licht, dat opgaat uit die duisternis? Wij weten, wij zijn zulke ellendige troosters, en toch, het doet de treurende goed, wanneer zij deelneming vindt in het leed. En het zijn ook in de hand des Heeren middelen om te geraken tot die Hemelse troost, die alleen van Hem komt, Die, de Trooster zelve is.

Het hoofd dan omhoog, bedroefde weduwe! het hoofd omhoog, de blik naar boven! Zie opwaarts! daar schijnt een heerlijke zon; de nacht verdwijnt, de schemeringen van de morgen doen zich reeds ontwaren, het wordt dag. O, waar de Zon der gerechtigheid schijnt, daar wijken de nevelen, daar smelten de wolken.

En eenmaal breekt er nog een groter, nog heerlijker dag aan, dan zult gij de Heere Christus zien op de wolken met grote kracht en heerlijkheid, en bij de duizenden met Hem, zult gij ook hem aanschouwen, die u hier voor korte tijd ontnomen was; dan zult gij u met hem baden in een Zee van Licht! Dan zal geen nacht, ook geen nacht van smart meer zijn, dan is het eeuwig, eeuwig Licht!

En gij, ouden van dagen! die reeds met de voet in het graf staat en in uw hoge ouderdom die smart hebt moeten ondergaan! Wij mogen de woorden van de Heere zelve wel in de mond van uw ontslapen zoon leggen: "Nog een kleinen tijd en gij zult mij niet zien."

Maar dan! Och! gij hebt de reis door de woestijn reeds bijna afgelegd. Terugblikkende op die weg, was het u gewis vaak daar dor en donker, en allerwegen zand, wat uw ogen zagen. Dan de Heere was uw Herder, Hij heeft u ook geleid in zachte, liefelijke weiden en u gesteld op een hoogte. Doch in de woestijn verheugden zich de kinderen Israëls in de meien en loofhutten niet; zij mochten niet rusten en togen al verder en verder.

Maar ziet, daar ligt de Jordaanstroom. Hij, Die spreekt en het is er, doet de wateren wijken en er wordt een gebaande weg. En eerst aan de overzijde, dáár worden de loofhutten opgeslagen, dáár is de reis afgelegd, dáár zijn ze in het beloofde land.

Ziet, dat zal spoedig ook uw deel zijn, treurende ouders! al spoedig zijt gij aan de overzijde; dáár wacht hij u in, in het beloofde land. Daar worden uw tranen dan afgewist: dáár slaat gij dan met hem de toon aan, ter ere van het geslachte Lam dat ons Gode met Zijn bloed gekocht heeft. En mocht dat geslachte Lam reeds hier uw lust en uw vreugde zijn, en gij Hem in onverderfelijkheid hebben lief gehad, dan zult gij ook met moed uw loopbaan ten einde lopen. En aan het einde van uw pad, God hore mijne bede! moge nog menigmaal de juichtoon u van de lippen vloeien:

*En wat zou mij hind'ren,
'k Zie de uurtjes reeds mind'ren.
Laat 's werelds gedruis
Mijn moed niet verslappen;
Nog weinige stappen,
En dan ben ik thuis*

DE TROOSTER

En Ik zal u de Trooster zenden. Deze woorden van de Heere spreiden een liefelijk licht over het leven van de Christen. De Trooster, de Heilige Geest, de Levenwekker Die in de waarheid leidt, hoe onmisbaar is Hij voor de gelovige. Van waar zou u kracht ontvangen, afgematte strijder! tegen de bozen hydra, die u telkens zulke gevoelige slagen toebrengt? Hoe zou u, van nature verduisterde in het verstand, klaar en onderscheiden kunnen zien in de wet van God? Hoe zou u, dode in zonden en misdaden! iets kunnen begrijpen van de dingen die des Geestes Gods zijn, indien gij het u zelve moest leren? O! indien de Heere Jezus van hier ware gegaan en Hij had ons als wezen alleen gelaten, arme mens dan, die tot de sekte behoort, die overal wordt tegengesproken. Dan waart gij te beklagen; want waar uw aartsvijand kracht en hulp bij de wereld ontvangt, zou u hulpeloos staan; zonder steun en zonder kracht, in een wereld die u haat, omdat zij de gekruiste Nazaréner eerst gehaat heeft.

Maar neen, niet alzo Jezus is een volkome Zaligmaker, Hij heeft de Geest beloofd aan Zijn discipelen, en Hij heeft die gezonden onder de ontzaggelijke tekenen. Hij heeft Die beloofd aan allen, die op Zijn Naam hopen zouden; en is Hij ook ontrouw geweest in zijn belofte? Immers nee. *Hij is gisteren en heden dezelfde tot in eeuwigheid.*

Getuigt er van gij allen, die Hem kent en lief hebt. Hebt gij die Trooster niet ondervonden aan uw zielen, wanneer de strijd tegen de zonde u bang was en zwaar? Hebt gij het niet ondervonden, wanneer het gebed geen uitgang vond, wanneer gij geen enkele zucht slaken kon, hoe, toen gij daar kermende neerlag, die Trooster zelf, in u bad met onuitsprekelijke zuchtingen? Hebt gij het niet ondervonden, wanneer de vijand op u aanviel, wanneer gij geroepen werd om uit te komen tegenover een krom en verdraaid geslacht, voor de eer en de zaak van Koning Jezus, hoe de Trooster u de woorden in de mond gaf; en waar gij uitgegaan zijnde, zonder buidel en zonder male en zonder te weten wat gij spreken zou, niet gij, maar de Heilige Geest zelf, door is sprak?

En gij, kleingelovige, bekommerde ziel! wat zegt gij? Leg eens getuigenis af van uw ervaring. Wanneer gij daar van verre stond en niet kon geloven dat al he heil ook voor u was, wanneer gij wel begeerde, maar het u niet durfde toeëigenen en alleen de bede uw mond ontvloeiende: *Heere! vermeerder mij het geloof!* Moet gij de Heere niet groot maken, Die de Trooster heeft gezonden, en Die gij aan uw zielen hebt mogen ondervinden? Werd uw geloof niet vermeerderd? En naar mate gij afzichtelijker in uw eigen ogen werd, werd naar die mate ook uw God u niet langs hoe dierbaarder? Wie werkte dat in u? Was het soms uw goede gezindheid? Of was het de Trooster Zelf? Ik vertrouw dat gij er niet aan twijfelen zult; want weet, dat uw ongeloof u verre van de Heere Jezus houden zou, en dat gij Hem daardoor grotelijks zou honen en Zijn liefde tekort doen.

Maar wie, of wat is dan die Trooster? Hierop worden onderscheiden antwoorden gegeven, wij weten het. De een zegt: de Heilige Geest is een kracht, die van God uitgaat. Een ander zegt: de Heilige Geest is een kracht, een gezindheid die van de Vader en de Zoon uitgaat.

De eerste schijnt geen geloof te slaan aan de Drie-eenheid, de tweede schijnt een Twee-eenheid te stellen, als: de Vader en de Zoon.

Ook zijn er die zeggen: Ja wel Drie-eenheid: de Vader, de Zoon en de in Christus geheiligde mensheid.

Maar er zijn ook nog andere stemmen, wij willen ook die horen. Deze zeggen: dat de Heilige Geest van eeuwigheid van de Vader en de Zoon uitgaat; niet zijnde gemaakt, noch geschapen, noch ook geboren, maar alleen van beiden uitgaande; welke in orden,

is de derde Persoon der Drievuldigheid. Eenzelvde Wezen, majesteit en heerlijkheid met de Vader en de Zoon, zijnde waarachtig en eeuwig God.

Wie zal hier beslissen? De menselijke rede zegt, en 't is waar ook: drie kan geen één, en één kan toch geen drie zijn. Dat kunt gij toch wel begrijpen? Het is een waar woord; maar wat de menselijke rede niet kan begrijpen, dat kon toch de menselijke rede wel aannemen en geloven, wanneer God zelf spreekt.

Maar wij willen ook niet beslissen, gedachtig zijnde, aan het eenvoudige, wij zouden haast zeggen aan het kinderlijke versje van de Godzaligen Joachim Neander uit zijn dank- en boetpsalmen:

*Mensenhulp is spinnenweb,
Mensenarm is veel te slap,
Mensenkracht is maar een riet,
Mensenwoord is kinderklap.
Gij zijt mij een eêl schaddij;
God zo groot.
Gij zijt sterk en algenoegzaam in de nood.
Uwe stromen zijn vol kracht,
Zij verkwikken het gemoed,
Nimmer droogt uw ader op,
Springbron van steeds vloeiend goed.*

Wij willen dan ook ons geheel en al van mensenwoord onthouden, en vragen evenmin wat de opstellers van de geloofsbelijdenis van de Hervormde kerk, als wat andere geleerde mannen zeggen. Maar wij willen onzen Statenbijbel opslaan en met elkander onderzoeken, wat God zelf in Zijn getuigenis zegt, omtrent de Heilige Geest, Hem nederig vragende; dat wij bewaard mogen blijven om niet wijs te willen zijn, boven hetgeen in dat onfeilbaar Woord geschreven staat.

Wij lezen in Joh. 14: 26, dat de Heilige Geest is de Trooster en 2 Cor. 1: 3, wordt de Vader genoemd: de. God aller vertroosting.

Paulus zegt tot Ananias Hand. 5: 3, waarom heeft de satan uw hart vervuld dat gij de Heiligen Geest liegen zoudt?; en Hand. 5: 4, gij hebt de mensen niet gelogen maar Gode.

Hebr. 1: 1 lees ik: dat God voormaals gesproken heeft tot de vaderen door de profeten en 2 Petrus 1: 21 staat: dat de profetieën gesproken zijn door heilige mensen Gods, die gedreven waren van de Heilige Geest.

Joh. 1: 13 vinden wij: dat de kinderen Gods uit God geboren zijn en Joh. 3: 5 zegt onze grote God en Zaligmaker: dat niemand het koninkrijk Gods kan ingaan, die niet geboren wordt uit, water en Geest.

2 Cor. 1: 21, 22 staat: Die ons gezalft heeft is God, die ons ook heeft verzegeld; en Eféze 3, bedroeft de Heiligen Geest Gods niet, door welchen gij verzegeld zijt tot de dag der verlossing.

Wanneer wij deze uitspraken niet elkander vergelijken, dan zien wij duidelijk en klaar dat de Heilige Geest waarachtig God is, want aan beiden wordt hier dezelfde werking toegekend.

Wij willen ook nog onderzoeken of de persoonlijkheid van de Heiligen Geest is aangewezen.

Laat ons trachten de gezonde zin van Gods Woord te leren verstaan.

Wij lezen 2 Sam. 23: 2: De Geest des Heeren heeft door mij gesproken en zijn rede is op mijn tong geweest. In Joh. 14: 16 staat: Ik zal de Vader bidden en Hij zal u een

anderen Trooster geven. Dus een anderen Trooster als Ik ben, wil Jezus zeggen, nadat Hij vooraf tot Philippus had gezegd: die Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien. Jezus spreekt dus hier wel degelijk van een Persoon en niet van een hoedanigheid of van een kracht, die van Hem Zelf zou uitgaan. Zulks blijkt nog meer uit het 26e vers, waar de Heere zegt: dat de Vader de Heiligen Geest zal zenden in de Naam van de Zoon; en dat de Heilige Geest zal leren en hen indachtig maken of herinneren alles wat de Zoon gesproken heeft.

Wie ziet en erkent hier niet een persoonlijkheid van de Heilige Geest, maar tevens een Éénheid tussen deze drie Personen, die de menselijke rede niet kan weg redeneren.

In Hand. 10: 19, 20, lezen wij: hoe de Geest tot Petrus zeide: "zie, drie mannen zoeken u. Daarom sta op, ga af en reis met hen, niet twijfelende: want Ik heb hen gezond. Hetwelk duidelijk bewijst hoe hier van een Persoon en niet van een kracht gesproken wordt.

Hand. 13: 2, zien wij: hoe de Heilige Geest zeide: zondert Mij af Barnabas en Saulus en in het 4e vers: hoe deze beide mannen werden uitgezonden van de Heiligen Geest.

In het 15e hoofdstuk van de Handelingen lezen wij in het 28^e vers: want het heeft de Heiligen Geest en ons goed gedacht, enz. En in het volgende hoofdstuk vers 6, 7, zien wij: hoe Paulus en Timotheüs door de Heiligen Geest verhinderd werden om het Woord in Azië te verkondigen en hun niet toeliet om naar Bethynië te reizen.

Hand. 21: 11, lezen wij: hoe de profeet Agabus de gordel nam van de apostel Paulus en zichzelf handen en voeten gebonden hebbende, zeide hij: Dit zegt de Heilige Geest: de man wiens deze gordel is, zullen de Joden alzo te Jeruzalem binden en overleveren in de handen der heidenen.

Wij weten hoe deze profetie is vervuld geworden, doch letten wij wel: het was niet Agabus die het sprak, het was de Heilige Geest die door hem sprak. Zo lezen wij: dat de Geest onze zwakheden te hulp komt, Rom. 8: 26, hoe de Geest voor ons bidt, wanneer wij niet weten wat wij bidden zullen.

Nog meer. Paulus verkondigt ons 1 Cor. 12: 11, nadat hij over verschillende gaven en krachten gesproken heeft, dat: alle deze dingen werkt één en dezelfde Geest, delende aan een iegelijk in het bijzonder, gelijk Hij wil.

En tenslotte voegen wij er nog bij, voor u en voor mij en voor allen die dit lezen zullen, biddende dat er niemand wezen moge die zijn oren sluiten zal voor deze vermaning van de Heiligen Geest: **WIE OREN HEEFT, DIE HORE WAT DE GEEST TOT DE GEMEENTEN ZEGT.** Openb. 2: 7.

Ziet, hier hebben we dus niet mensenwoord gehoord, maar Gods Woord Zelf. Nu moge de menselijke rede zeggen: "Ja wij kunnen het niet begrijpen, en dus kunnen wij het ook niet aannemen. Ik heb een gezond verstand en oordeel, en dat zegt, dat zodanige opvatting niet de rechte is; want zij is onbegrijpelijk."

Maar hebben wij dan de openbaring om die te begrijpen of om te geloven? Is Christus op aarde gekomen op dat de mensen Hem zouden begrijpen of opdat ze in Hem zouden geloven? Wij worden in Gods Woord alleen vermaand om te geloven en aan te nemen, en de menselijke rede aan Gods openbaring te onderwerpen. Die nu wijs wil zijn boven hetgeen geschreven staat, die moge toezien. Zijn oordeel zal zwaar zijn; want hij heeft geen deel aan de Drie-enige Verbonds- God; hij doet Zijn naam en zijn eer te kort, en heeft dus ook geen deel aan al de heilgoederen, die voortvloeien uit een oprecht en kinderlijk geloof in Hem.

Wij geloven dus, dat: de Trooster is de derde Persoon in de Drie-eenheid, in hetzelfde Wezen, majesteit en heerlijkheid met de Vader en de Zoon; zijnde **WAARACHTIG, EEUWIG GOD.**

Als zodanig mogen wij dan ook van Hem spreken.

Nu onze taak ten einde spoedt, wensen wij te overwegen, hoe zeer we Dien behoeven ook met betrekking tot het gebeurde op de 29 Juli 1855.

De dood van Ds. VAN HERWAARDEN heeft door gans Nederland een ontsteltenis teweeg gebracht, die zeer verschillend was in haar uitwerkselen. De gewaarwordingen die zij veroorzaakte, waren zeer onderscheiden.

Wij hebben vele van die stemmen gehoord, menigmaal stonden ze lijnrecht tegen elkander over, maar altijd en bij iedereen was, naar mijn inzien, duidelijk zichtbaar in welke betrekking de ziel Van de zodanige stond met God.

Wanneer God werkt, dan schiet de satan met vernieuwde woede zijn pijlen. Terwijl de Heere de dood van Ds. VAN HERWAARDEN wil dienstbaar maken aan de verheerlijking van Zijn Grote Naam, is de boze bedacht geweest, om de naam van die knecht Gods te bezoedelen en doet hij die plotselinge dood voorkomen, als een bewijs van Gods ongenoegen.

Doch zijn werk zal ijdel wezen, hoe hij ook moge woeden en de tandenknarsen van spijt. Wellicht ziet hij zijn eigen pijlen tot zichzelf teruggekeerd, en wordt hij in 's Heeren alvermogene hand, een tuchtroede tot Christus.

Wij ontvingen de verschrikkelijke mare, terwijl Gods Woord ongeopend voor ons op de tafel lag. Ik was aan de grond genageld en boog mij, in de Geest, diep in het stof, genageld bij de aanschouwing van de Almacht Gods; mijn hart was ontroerd. Aan de een zijde zag ik de grootheid, aan de andere de goedheid van de Almachtige, die mij en de mijnen zo wonderlijk bewaarde, daar wij ons op hetzelfde uur, in een naburige gemeente onder de vrije hemel hadden bevonden en een schuilplaats voor Gods donder gezocht. En dan de plotselinge dood! Voor hem, ik was er zeker van, was het een ingaan in zijn eeuwig huis, maar zou de Heere ook mij wakende gevonden hebben?

Onder deze en dergelijke overdenkingen werd ik biddende gemaakt, en ik smeekte de Heere, dat Hij mij troosten mocht uit Zijn eigen Woord. Ik opende de Bijbel met het vaste geloof, dat de Heilige Geest mij zelf zou aanwijzen, welk gedeelte voor mij in die omstandigheden het beste was.

Het zes-en-twintigste hoofdstuk van Job lag voor mij. Met aanbidding las ik hetzelfde ten einde en mocht met Job uitroepen: *Ziet, dit zijn maar uiterste einden Zijner wegen: en wat een klein stuksken der zaken hebben wij van Hem gehoord? Wie zoude dan de donder Zijner mogendheden verstaan?*

Wie zoude dan de donder Zijner mogendheden verstaan? Zwijgen dus, de hand op de mond leggen en aanbidden. Hij toch heeft het gedaan, Hij doet wat goed is in zijn ogen en zal het gewis doen uitlopen tot verheerlijking van Zijn Naam.

Ja, de Heere heeft het gedaan, voor u ongelukkige! die nog wandelt op de weg ten eeuwigen verderve. Voor u heeft Hij het gedaan, opdat gij door de schrik des Heeren zou worden gewekt uit de slaap, waarin gij verzonken ligt. Voor u heeft Hij het gedaan, opdat gij gehoor zoudt geven aan de roepstemmen des Heiligen Geestes, opdat gij de paden der ongerechtigheid zou verlaten en uw huis bereiden mocht, voor dat de donder van Gods Almacht u voor eeuwig treft! O, wij bidden u, versmaadt die roepstem niet. Hoe kunt gij langer bij een verterend vuur wonen? Waarom zoekt gij Hem niet, terwijl Hij nog te vinden is? Waarom maakt gij niet los de knopen der ongerechtigheid en werpt gij u niet op de knieën voor de gekruiste Christus, Die u zo menigmaal heeft willen vergaderen, gelijk een hen haar kiekens onder de vleugelen vergadert en gij hebt niet gewild. Kom tot Jezus! nog roept Hij. Klopt bij Hem aan!

Nog wil Hij u openen. Roept de Heilige Geest om hulp aan! Nog wil Hij u horen. Nog wil de Drie-enige God uw God zijn! Maar haast u! weldra wordt de deur gesloten en dan is het te laat! Dan is het voor eeuwig te laat! Dan hoort en dan ziet gij nog eenmaal de Almacht Gods, maar het zal zijn om u te verwijderen van voor Zijn aangezicht; maar het zal zijn om u een plaats aan te wijzen in de eeuwige duisternis, waar weinig zal zijn en knersing der tanden.

Maar ook voor u heeft het de Heere gedaan, gemeente van Christus! opdat gij toch nuchteren zoudt blijven en wakende, opdat de Heere niet komen mocht en u slapende vinden en u overvallen als een dief in de nacht. Het is dus voor ons allen een roepstem tot waakzaamheid. En van waar zullen wij kracht ontvangen tot die waakzaamheid, die ons door de Heere zo nadrukkelijk wordt aanbevolen. Och! indien wij de Trooster niet hadden en wij waren als wezen achter gebleven, dan zouden wij alras in vaste sluimer geraken. Maar Hij zelf, de Heilige Geest wil onze hulp zijn, in onze zwakheid, in onze vadsigheid, in onze machteloosheid wil Hij zijn kracht openbaren.

Verzuimen en verslappen wij toch niet in het gebed, in het gebed om de Heilige Geest. De weg ten leven, vergeten wij het toch niet, is zulk een nauwe weg en er zijn er zo weinige die dezelve bewandelen. Beproeven wij toch ons zelve nauw, ja zeer nauw, opdat wij, wanneer de Heer zal komen op de wolken, wij niet naakt mogen bevonden worden, maar overkleed met het blinkende kleed van de gerechtigheid van Christus. Dat alleen zal onze schuld voor God kunnen bedekken, en geen ervaringen, geen openbaringen, maar het bloed alleen, het dierbaar bloed van het onbestraffelijke en onbevleete Lam. Dan zijn wij ook verzegeld door de Heilige Geest, en dezelfde Geest zal dan in ons wonen en werken, tot dat het aardse huis onzes tabernakels zal gebroken zijn en wij een gebouw bij God ontvangen zullen, niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.

Tenslotte nog een woord tot allen die door banden des bloeds verbonden waren aan hem, die ons hier is vooruitgegaan.

De banden des bloeds zijn innig en nauw:

De band die 't harte bindt

Der moeder aan het kind

Gebaard met wee en smarte,

is teer en rein.

Nog sterker bindt de band

Van 't paar, dat hand aan hand,

Verknocht, om niet te scheiden

Tot dat zij jaren lang gepaard

Een kuis en vreedzaam leven leiden

Gelijk van aard.

Maar er is een ander bloed, dat bloed dat betere dingen spreekt dan dat van Abel. Het is dat, hetwelk de Man van smarten op Golgótha stromen deed. Die door dat bloed verbonden zijn, zijn nog oneindig nauwer vastgesnoerd. En waarom? De eerste zijn slechts aardse, de tweede zijn hemelse banden. De kinderen van God zijn leden van hetzelfde huisgezin, ze hebben allen hetzelfde doel, ze gaan allen dezelfde weg, ze spreken allen dezelfde taal, ze buigen zich allen neder voor de Drie-enige God, ze wachten allen dezelfde hemel, waar ze allen tezamen Hem zullen loven, Die hier hun sterkte en hun hope was.

Waart ook gij allen door die geestelijken band met de ontslapene verbonden?

Wel uwer! Dan moge zijn dood u de tranen uit de ogen hebben geperst, ... geen nood, gij weet dat gij met hem verbonden blijft, en hoewel gij thans nog staan moet in het geweer, als behorende tot de strijdende kerk. U weet het vast en zeker: eens zult gij hem weervinden bij de triomferende kerk en niemand zal dan uw blijdschap van u wegnemen.

Of kunt gij het nog niet zeggen, dat hij in Christus uw broeder was, had gij hem slechts lief als een bloedverwant? Toch zal ook uw harte gebloed hebben bij de mare van zijn plotselinge dood. Och, wat wij u dan bidden mogen, herdenk zijn woorden als zo vele zaadkorrels in de akker van uw harten gestrooid. Wellicht zal het eerst rijpen, wanneer zijn stof reeds met de winden is verwaaid, doch dan zijt gij toch nu reeds wordende-vrienden van de Heere, Die hij hier diende en nu reeds aanschouwen mocht. Dan zal ook voor u de tijd der minne aanbreken en het bloed van Golgótha zal ook uw zielen reinigen en uw tranen zullen van de ogen worden afgewist, en gij zult hem weerzien!

Weerzien! zalig woord! zalig vooruitzicht! wanneer wij allen vergaderd zullen zijn in het Vaderland daarboven, waar we God ter ere een eeuwige lofzang zullen aanheffen, waar onze klederen zullen blinken als het licht, waar alle tranen van de ogen zijn afgewist en we zullen mogen instemmen in het lied dat daar gezongen wordt, ter ere van het Lam dat geslacht is en dat waardig is te ontvangen de Lof, de Eer, de Heerlijkheid en de Sterkte tot in alle eeuwigheid!

*Staken wij dan al ons klagen!
Schim en schaduw krimpen al
Spoedig zal de morgen dagen,
Die geen avond hebben zal.
Voorwaards met ons pelgrimslied:
"Die geloven haasten niet!"*